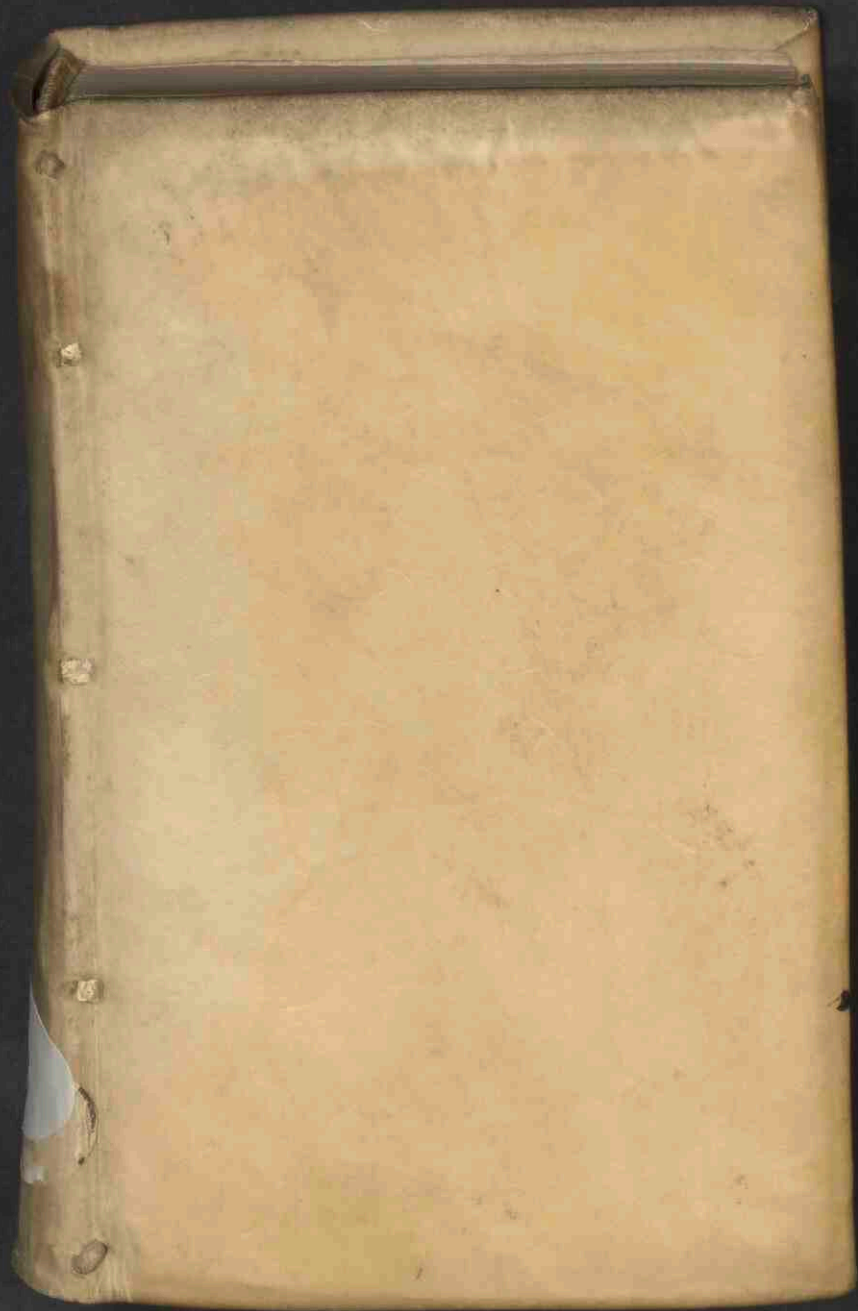

Defensio coniugii sacerdotum pia & erudita, missa ad Regem Angliae,

<https://hdl.handle.net/1874/424239>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

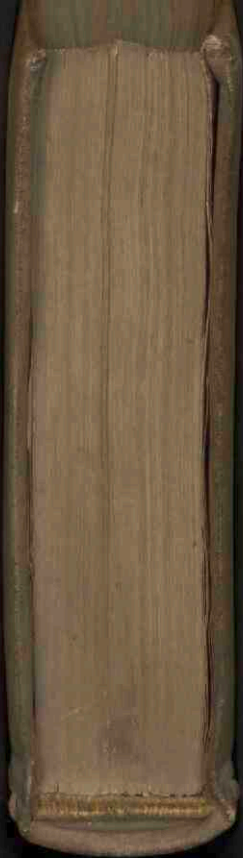
Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

E oct.

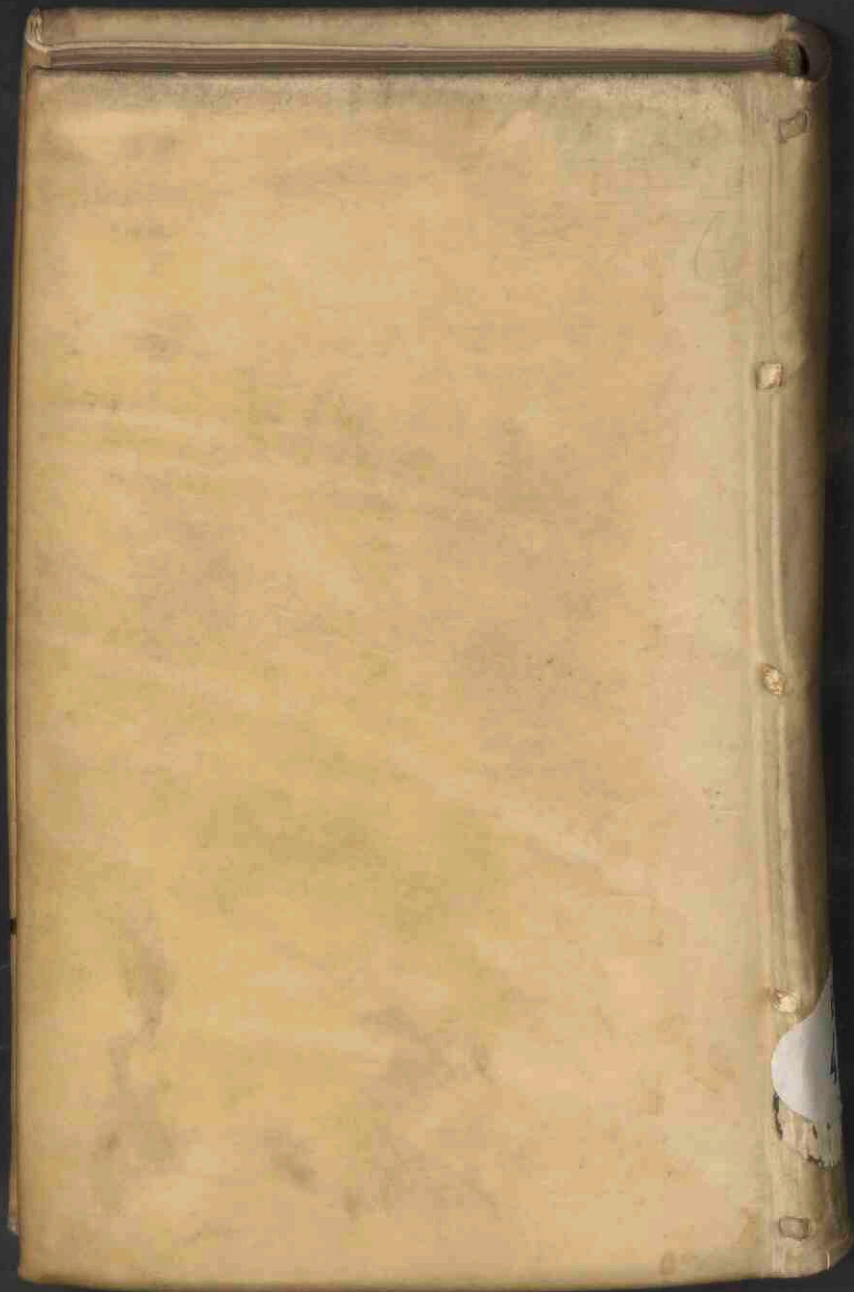
418

U.B.U.

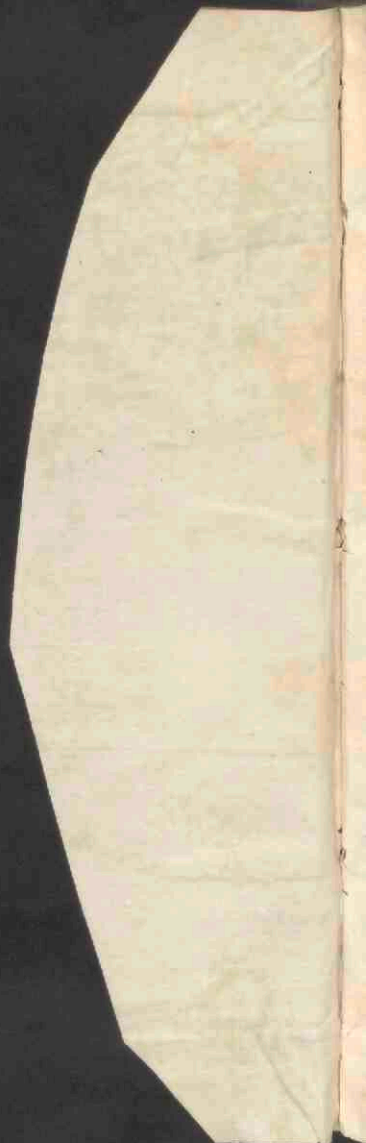

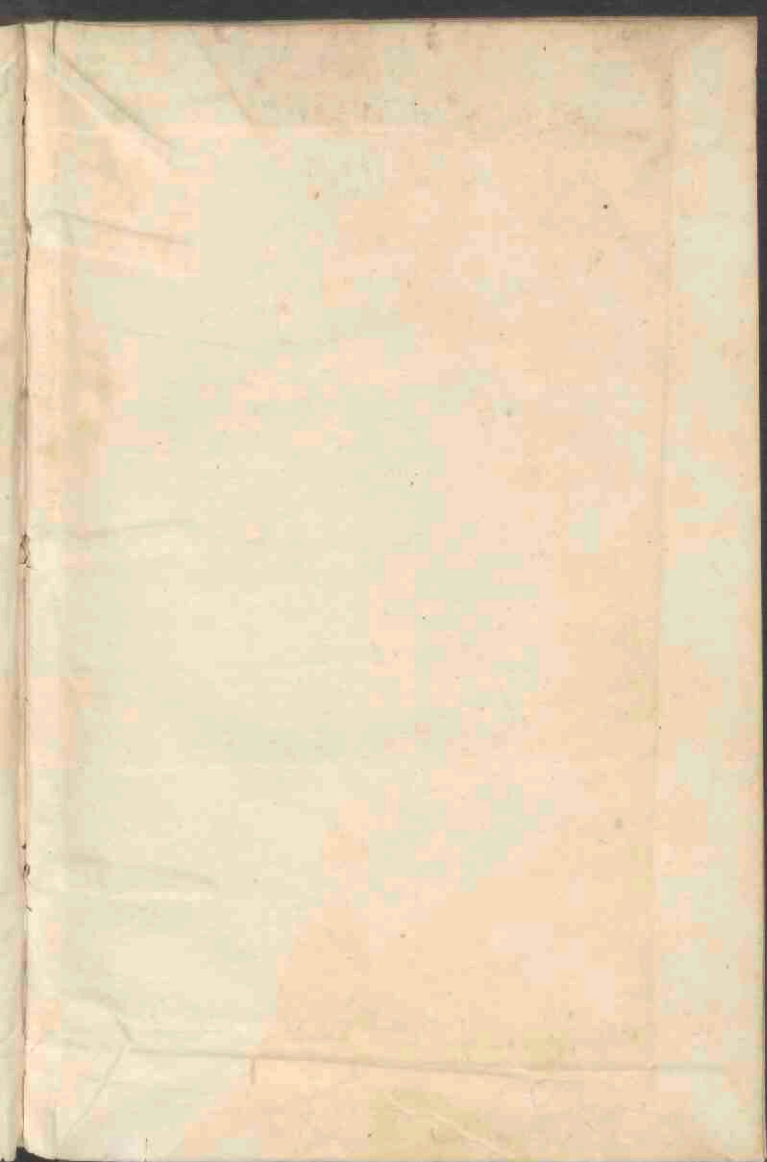

Wonne di
far als
leiffen
me om
ludestel

Wonne di
far als
leiffen
me om
ludestel

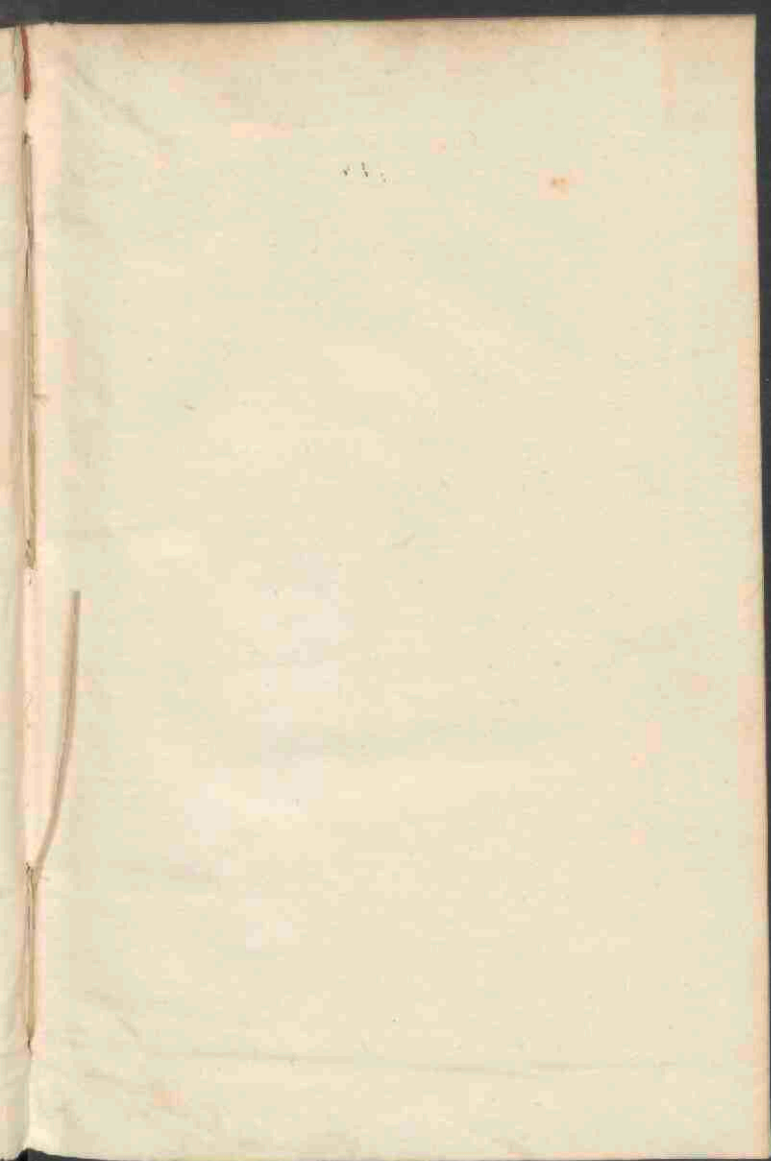

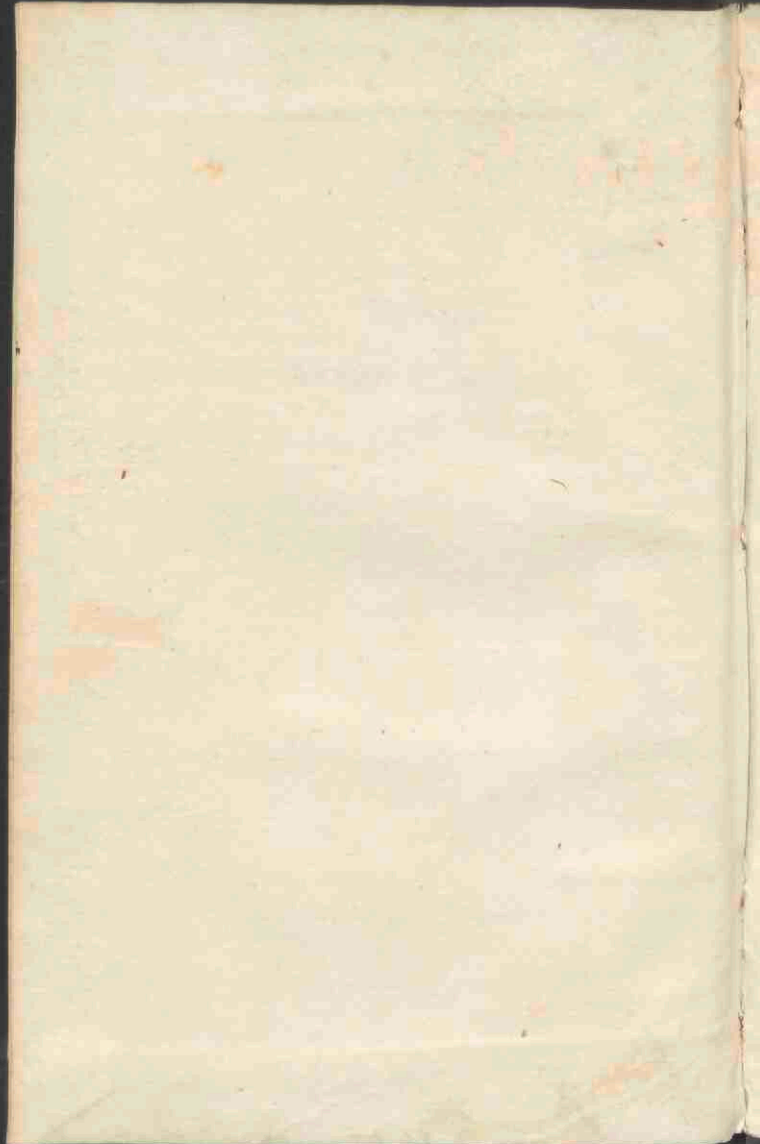

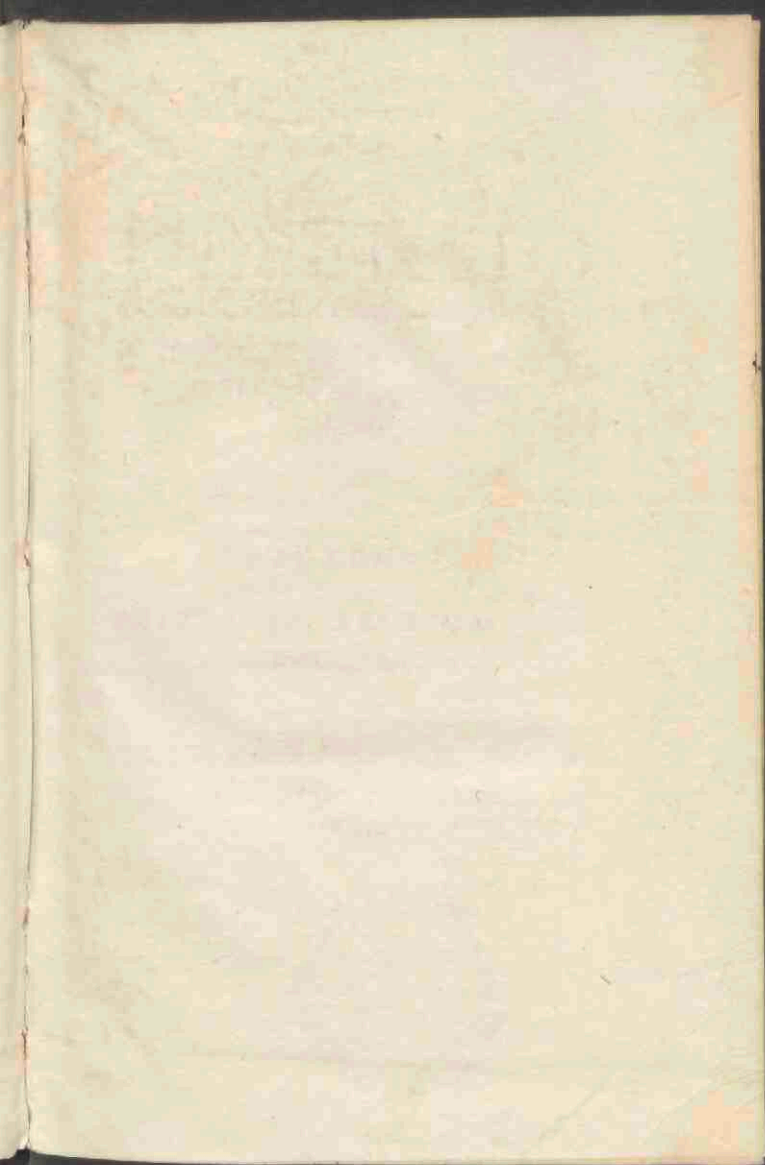
MO

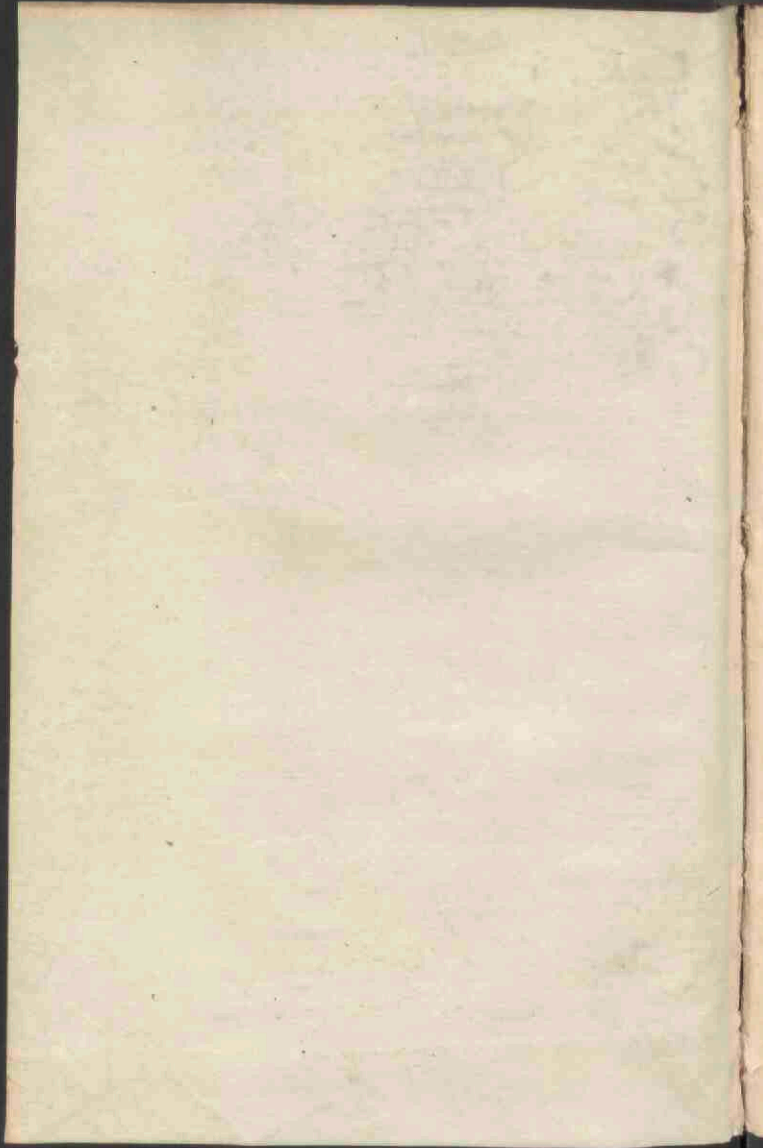
Theologia

Octavo n°. 418.

DEFENSIO

CONIUGII SACERDOTVM PIA
& erudita, missa ad Regem Angliæ,
collecta à Philippo Melan-
thone.

ΑΔΕΣΠΟΤΑ.

REFVTATIO ABVSVM COE-
næ Domini.

ERVDITA ET VTILIS DISPV-
tatio de potestate Pon-
tificia.

QVERELA ANIMARVM
 piarum ad Deum, de Tyrannis qui interficiunt
 pios propter Euangelij pro-
 fessionem.

O Pater alme Deus, terræq; poli; creator,
 Ista manum cuius machina uasta tremit,
 Omnia qui cernis, ueriq; es amator & æqui,
 Fallere quem non est ullius arte doli,
 Vnicus innocuis, si iustus es arbiter, umbris,
 Solus & infontis sanguinis ultor ades.
 Si tua pacifici cruor intemeratus Abeli
 Voce fatigauit sydera clara poli,
 Ecquid adhuc iustam lentus non surgis in iram?
 Et potes hæc contra te fera tela pati?
 Ecce rebellantes audacter ut omne Tyranni
 Iusq; tuo Christo fasq; piūq; negant.
 Respicis infontes animas, tristemq; cruorem?
 Illis pro uerbo quem damus ecce tuo.
 Respicis, & patulis gemitus hos auribus hauris,
 Quos tibi semineces reddimus ore pio.
 Utq; truces raro tristi sine cæde Tyranni
 Et sicca ad stygias morte feruntur aquas,
 Sic quoq; nunc meritas pendet cum sanguine pœnas
 Quos iuuat iniusta tingere cæde manus.

3

DE CONIV

GIO SACERDOTVM

Phil. Mel.

Vlti Principes ut
ri palam faten-
tur defendi cœli
batū nec religio-
ne, nec supersti-
tione aliqua, sed
tantū quia cōmo-
dior est ad poten-
tiam & splendorem sacerdotum reti-
nendum. Satis enim constat, concessio-
coniugio, oportere & numerū & pom-
pam diminui, ut Græcorum sacerdotes
nec tātas opes, nec imperia adepti sunt.
Turba etiam tanta in singulis Ecclesijs,
præterquam ubi scholæ erant, non fuit.
Nolunt autem Episcopi & alij ambia-
tiosi sacerdotes, aliquid de dignitate,
aut de splendore detrahi. Accedit huc,
quod Regum & Principū aulae sunt or-
nationes & frequentiores satellitio Epi-
scoporū & Canonicorū, qui comi-
tantur

tantur aulas sine Regum sumptu. Et hic cœtus magno usui est Regibus. Hinc sumuntur Iudicum decurię, hinc deliguntur homines expediri ad Legationes, ad multa & uaria Regum negocia. Deinde Reges etiam ad festibus nobilitatis seruiunt, quæ est inimicissima coniugio sacerdotũ, propterea quod ipsi nũc passim opulentis collegijs fruuntur. Et multæ familiæ dignitate & opibus auferuntur in hoc statu Ecclesiasticorũ procerum. Amitteret autem nobilitas plebsq; harum commoditatum, ut facile potest iudicari, si concederetur coniugium sacerdotibus, quod coheret aliquid de luxu & de splendore diminui. Ideo cœlibatũ ambitiosi Canonici, Nobilitas, & Reges ipsi, tanto cõsensu, tantis studijs defendunt. Est etiam multitudini Canoniorum grata licentia uulgo impune scortandi. Propter has causas hæret in Ecclesia ingens turpitudò, quæ dedecorat totum nomen Christianum. Boni agnoscunt quantũ sit onus cœlibatus, & tolli cuperent, & hi sunt paucissimi; Reliqua infinita multitudo
quàm

quàm inquinata nōit : Quàm nepharia flagitia cernuntur Romæ & alibi : Qualis est species collegiorū, in quibus sunt magna agmina scottorum & adulterarum : Hæc rident Epicurei Pontifices ac Principes, & nos putant esse agrestes ac stolidos, qui has delicias arbitramur reprehendendas esse. Si iudicaret esse Deū, & uere irasci libidinibus, easq̄ punire, facilius persuaderi possent, ut iniustas & tyrannicas leges abolerent, quæ sunt fontes tantorum scelerum, quibus Ecclesia polluitur. Sed dolendum est a deo prophanas mentes esse multorum, ut libidines rideant, deinde defendant legem de cœlibatu propter opes, & tamen falso prætexant religionem et nomen Dei. Hanc contumeliam nominis sui profecto Deus puniet, ut dicit : Non erit impunitus, qui nomine Dei abusus fuerit.

Hæc præfari uolui : quid enim opus est in causa perspicua disputatione ulla ? Omnes enim honesti & mediocriter periti doctrinæ Christianæ & historiarum, norunt hanc Pontificiam legem

de coelibatu pugnare cum iure naturali & diuino, & veteris Ecclesie consuetudine, Et paulatim plus accessit tyrannidis. Circa tempora Gregorij qui ducebant uxores in Latina Ecclesia, tantum à ministerijs remouebantur: Postea exacerbata lege, prorsus ademptum est coniugium sacerdotibus: Nunc interficiuntur qui ducunt uxores, cum in Ecclesiastica gubernatione in primis lenitas adhibenda sit.

Etsi autem hæc causa adeo perspicua est, ut non habeat opus longa disputatione, tamen colligam testimonia iuris diuini, quæ docent, sacerdotibus non prohibendum esse coniugium, eamque prohibitionem impiam & iniustam esse, & recte facere pios sacerdotes, qui ducunt uxores, ac pertinere ad officium Principum, abolere prohibitionem illam iniustam & tyrannicam.

Vocamus autem coniugiū, legitimam & perpetuam coniunctionem unius uiri & unius tantum femine diuinitus institutam generationis causa, et ordinatam ad uitandas libidines prohibitas, iuxta dictum illud:

Erunt

Erunt duo in carne una, uidelicet, ut in ea uocatione Deo conditori nature morem gerant, obtemperent eius ordinationi, uitent ne polluantur contra eam ordinationem, uir non despiciat sexum foemineum, sed honore adficiat, & sciat sibi quisque suam coniugem, tanquam partem generis humani, tuendam, iuuandam, & amandam esse, procreent liberos, eisque tradant ueram Dei noticiam, ut agnitio Dei propagetur, & in terris conseruetur. Hi sunt enim praecipui fines coniugij, de quibus saepe concionatur doctrina caelestis. Accedunt & alij fines, coniugia colenda esse, ut iuuenus communem societatem hominum, ut ciues gignamus atque educemus usui futuros patriae. Hi fines Philosophis & Legumlatoribus noti fuerunt. Sed Plato etiam de priore fine loquitur, inquit, Ideo coniugio utendum esse, quia cum homines ex hac societate morientes discedant, debeat unusquisque pro se alios Deo cultores in hoc coetu relinquere. Haec uox dignissima est memoria piorum: Nam hic praecipuus finis coniugij esse

A iij debet

debet. Propter hunc finem expetebant
liberos Abraham, Isaac, & multi uete-
res Episcopi, ut relinquerent fidos cus-
todes doctrinæ cœlestis.

PRIMA RATIO.

Quod sacerdotibus liceat habere
coniuges, aperte testatur Pau-
lus ad Timotheum & ad Titum: Opor-
tet Episcopum unius uxoris maritum
esse. Hæc sententia sine ulla dubitati-
one testatur, non pugnare coniugium
cum ordine, sed licere eligi sacerdotem
maritum. Repudianda est igitur illorū
amentia, qui uociferantur coniugium
cum natura ordinis pugnare. Tota Gre-
ca Ecclesia usq; ad hunc diem testatur,
sacerdotes posse maritos esse, posse ha-
bere uxores, uel ante ordinationem, uel
postea ductas, ut infra copiosius osten-
demus. Nunc illud tantum agimus, ut
ostendamus sacerdotes posse esse mari-
tos: quod dicimus ad refutandum erro-
rem illorum, qui contenderunt coniu-
gium cum ordine pugnare. Nec leuis
est hic

est hic error, ac multa deliramenta com-
 plectitur, fingit coniugium esse rem im-
 mundam, hoc est, uitę genus uitiosum,
 quod aut non adprobet Deus, aut certe
 in aliquo piorum hominum gradu nõ
 adprobet. Huic superstitioni necesse est
 reclamare, quę quidem damnata est
 etiã in Synodo Gangrensi, in qua sunt
 utilia & pia decreta contra Marcionis
 sectã facta, in quibus & hoc est: Si quis
 discernit presbyterũ coniugatum, quasi
 propter nuptias offerre non debeat, &
 ab eius oblatione ideo abstinet, anathe-
 ma sit. Et si autem quærunt aduersarij
 cauillationes ad hoc decretũ eluden-
 dũ, tamen certũ est, hanc esse sententiã,
 Coniugium presbyteri nihil differre à
 cõiugio aliorũ, et id uitę genus Deo pla-
 cere. Cum igitur certum sit, ex testimo-
 nijs scripturę & ueteris Ecclesię, ordi-
 nem non pugnare cum coniugio, sen-
 tentię generales dictę de omnibus ui-
 ris, etiam ad sacerdotes pertinebunt.
 Accedent igitur reliqua testimonia.

A V Secundum

SECUNDVM TESTI-
monium.

Vitandæ scortationis causa, unusquisque uxorem suam habeat. Hæc sententia præcipit omnibus uti coniugio, qui non sunt ad cœlibatum idonei, ac sine ulla dubitatione pertinet nõ ad solos laicos, sed etiam ad sacerdotes. Est enim uniuersale mandatum: Unusquisque uxorem habeat vitandæ scortationis causa. Nec ulli ab hoc mandato sunt excepti, præter illos quos Deus excipit, uidelicet, qui aut natura sunt emasculati, aut præditi singulari dono, ut puta etiam sine cõiuge uiuere possint: tantum hi sunt excepti à regula, de cæteris omnibus ualet dictum Christi: Nõ omnes capiunt hunc sermonem. Natura enim hominum ita cõdita est, ut sit fœcunda, sicut in Genesi scriptum est: Masculum & fœminam creauit eos. id est, indidit utriusque sexui mutuam coniunctionis appetitionem, quæ quidem in natura integra fuisset sine uitio. Nunc non est sublata naturalis inclinatio, sed uagatur sine ordine, eoque magis opus est coniugio, ut

gio, ut coherceatur, sicut omnes doctores scribunt, coniugio post lapsum primorum parentum nō tantum procreationis causa utendum esse, sed etiam ut sit remedium errantium appetitionū. Manet inclinatio ad sexum, quæ est *σοφία* à Deo indita naturæ hominum, sed nunc sine ordine uagatur. Cū igitur eo magis opus sit coniugio, dixit Paulus: Vitæ de scortationis causa, unusquisq; uxorem suam habeat. Nec leuem sententiam putemus adiectam esse ad præceptum in Genesi, ubi de benedictione, de procreatione dicitur. Hic additur doctrina de remedio, ut magis intelligatur necessariū esse coniugium. Quid contra hæc dici potest? An obscurum est, qualis sit natura hominum, quanta infirmitas, quā pauci præditi sunt dono continentia: Quā multæ leguntur & audiuntur querele bonorum, qui cum conati sint pure in cœlibatu uiuere, tamen senserunt se id nequaquam assequi posse. Repugnant enim duæ res maximæ: Primum ipsa naturæ inclinatio, deinde infirmitas quæ accessit. Sed
 reclus

reclamant aduersarij, & domari naturam iubent inedia, laboribus, et alijs uexationibus, ut extinguantur libidinum incendia. Cur ipsi non domant? Multi boni fatentur, se infœliciter hoc conatos esse. Non enim sine graui causa dictum est à Paulo: Melius est nubere quàm uri. Nisi adsit singulare donum naturæ corporum, etiamsi inedia aut laboribus duriter uexentur, tamen, ut ita dicam, interdum exundant. Hæc Paulus docet uitanda esse.

TERTIVM ARGV-
mentum.

STabilire doctrinas dæmoniorum est impietas. Prohibitio coniugij est doctrina dæmoniorum: Ergo stabilire ac defendere eam, est impietas. Paulus enim in priore ad Timotheum aperte uocat prohibitionem coniugij doctrinam dæmoniorum. Nec leue malum significat Paulus, cum nominat doctrinas dæmoniorum. Hæ fanaticę prohibitiones multa ingentia mala pariunt,
ut res

ut res ostendit. Infinita multitudo contaminata libidinibus, ruit in æternum exitium, propterea quia non licuit uti coniugio. Et ocium ac opes auerunt luxum, qui multa vitia cõplectitur, ambitionem, ingluuiem, & libidines. Non stupris, non adulterijs contenti sunt Pontifices, Cardinales, & Monachi, sed accedunt teterrima flagitia, propter quæ Deus sæpe totas urbes subito deleuit, ut Sodoma, Sibarim, Athenas, Spartam, Thebas, Romam, & alias multas. Nunc prohibitio coniugij non tantum hæc vitia parit, luxum, libidines omnis generis, sed etiam crudelissima parricidia. Nam propter hanc legem p̃ij interficiuntur, qui ducunt uxores. Tanta seges malorum cum ex una lege oriantur, satis apparet Paulum non exiguam rem significasse, cū nominat doctrinas demoniorum. Atque hæc prohibitio statim post Apostolica tempora concutere Ecclesias cœpit. Montanus & Marcion, ut se uenditarent simulatione maioris puritatis, prohibuerunt ac damnant coniugium. Ac narrat horum Epiphanius

phanus horrenda flagitia, de quo ipso dogmatis autore Marcione scribit, eum ex ceptum hospicio à quodam Diacono in Cypro, abduxisse ab hospite uxorem ipsius, deceptam specie nouæ religionis. Sed cum abductam stuprasset Marcion, misera mulier aliquanto post ad maritum redijt, deplorans suum erratum, & veniam petiuit. Hanc mulierem ait multis postea monitricem fuisse, ne amplecterentur Marcionis dogmata, cum narraret, alias multas mulieres in eo sodalicio, & si simulabant continentiam, tamen promiscue obnoxias esse libidini fanaticorum Doctorum. Hæc fuerunt initia legis de cœli-
βυγατερται.
 Ab horum exemplo Monachi orti sunt: Et ne uiderentur inferiores sacerdotes istis, cœperunt hi quoque partem superstitionis imitari. In Synodo Nice-
 na quidam uoluerunt decretum fieri, ut hi qui habebant uxores, electi ad munus Ecclesiasticum, postea consuetudine uxorum abstinerent. Quanquam autem tunc repudiata est hæc impietas,
 tamen

tamen aliquantopost hec tyrannis peruasit in Ecclesias in Occidente, ut postea dicam. Hæc erant semina tyrannidis Antichristi, cuius et hanc legem propriam fore prædixit Daniel, qui ait illum impium Regem dominaturum in Ecclesia, nec Deum, nec mulieres curaturum, sed fœdis & incestis libidinisbus contaminaturum esse Ecclesiam. Quid hoc aliud est, quàm digito monstrare Romanos Pontifices? Horum tantorum scelerum, quæ significant Paulus & Daniel, societate contaminantur, qui defendunt legem de coelibatu, stabiliunt doctrinas demoniorum, adprobant regnum Antichristi, confirmant fœdas libidines, & multas alias pestes. Ideo pietas est, non defendere, non adprobare, sed proflus illam perniciosam legem abolere, & reddere Ecclesijs pium usum coniugij diuinitus institutum.

Quartum

QUARTVM ARGV

mentum.

HActenus recensui testimonia ex scripturis, nunc adijciam exempla primæ & purioris Ecclesiæ. Nihil dubium est Apostolorum tempore & diu post, in Græcia & Latina Ecclesia fuisse sacerdotes maritos. Apud Eusebium lib. 5. Ecclesiasticæ historię, fit mentio Polycratis Episcopi Ephesij, qui ait se ortum ab Episcopis, hæc enim sunt uerba: Sed et ego omnium uestrum minimus Polycrates, traditionem patrum meorum obseruo, septem namq; ex parentibus meis per ordinem fuerunt Episcopi, ego octauus, qui omnes ita obseruauerunt hunc diem. Habuit & Latina Ecclesia maritos sacerdotes longo tempore, ut Syricij historia testatur, qui primus diuellere coniugia sacerdotum in Hispania conatus est, & si sacerdotes Hispani parere decreto Syricij recusarunt, & patronum habuerunt suæ causę Episcopum Tarraconensem, qui respondens Romano Episcopo, citat dicta Euangelij, quæ uetant dissolui connubia. Sed rescriptis

scripsit Syricius adeo arroganter ac stolidè, ut mirum sit tantam tunc in Ecclesia inscitiam, audaciam, impietatem, & tyrannidem fuisse. Vituperat honestos maritos, & contumeliose uocat libidinum defensores. Insulse detorquet & dictum Pauli contra coniugium: Si secundum carnem uixeritis, moriemini. Si tanta erat inscitia, ut arbitraretur hoc dicto uituperari coniugium, multo dignior fuit Syricius, qui remos in nauis agitaret, quàm qui ad gubernaculum in Ecclesia Christi sederet. Sed si sciens ita lusit, impudentia multo magis fuit digna odio, quàm inscitia. Viuere secundum carnem, est ruere contra mandata Dei, non significat uti coniugio, cibo, potu, iuxta mandata Dei. Postea Gregorius sacerdotum coniugia distinxit in Sicilia, ac paulatim uetus consuetudo abolita est. In Germania sero, etiam reclamante Episcopo Augustano, ut apparet, graui uero Ulrico, impositum est onus cœlibatus nostris sacerdotibus. Deinde Moguntia cum decre-
tū Hildebrandi terribili monstri pro-

B ponere

poneretur de cœlibatu, tanto tumultu repudiatum est iniustum & turpe editum, ut penè manus iniecte fuerint Episcopo Moguntino & Curiensi, qui legatus erat Hildebrandi, & si Moguntinus fuit æquior, qui promisit se daturũ operam, ut Hildebrandum de sententia duceret. Multa alia testimonia extant, quæ ostendunt admodũ recentem esse hanc legem de cœlibatu, quæ nunc ab aduersarijs plusquam Neroniana crudelitate defenditur. Quanquam autem res nota sit, tamen hæc recensui, ut ipsa exempla cõmonefaciant lectores, coniugium nõ pugnare cũ ordine, ut aliqui somniant, & nos non esse autores noui exempli in Ecclesia, sed ueterem & piam consuetudinem reuocare.

Q V I N T V M A R G V
mentum.

Naturalia uere sunt immutabilia, nec prohiberi legibus humanis possũt, ut appetitio & usus cibi ac potus. Appetitio maris ad fœminam est iuris naturalis

realis: Ergo nō est humanis legibus prohibenda.

Minorem ostendunt dicta in Genesi: Creauit Deus masculum & foeminam. quibus uidelicet indidit mutuam conjunctionis appetitionem, quæ, ut supra dixi, in natura integra etiam fuisset, & fuisset ordinata. Nunc inclinatio illa non sublata est, sed, ut dixi, uagatur sine ordine, ideo magis opus est coniugio. Pugnant igitur cum natura, qui prohibent legitimam conjunctionem maris & foeminae, ut si prohiberent honorem præstari parentibus, aut alia, quæ diuinitus ordinata sunt in hominum natura. Neque enim excepti sunt ab hoc iure naturæ ulli, præter eos quos Deus excipit, iuxta dictum Christi, uidelicet, qui aut natura eunuchi sunt, aut habent singulare donū. Testatur autē Christus id donū nō contingere multis, ut euentus ostendit. Et iudicare quisque potest, quid uelit Paulus inquitens: Melius est nubere quàm uri. Cum igitur ius diuinum & naturale præcipiant uti coniugio omnibus, qui non sunt ad cœliba-

tum idonei, & consuetudo primæ Ecclesiæ testetur, sacerdotes fuisse maritos, satis liquet, legem de cœlibatu iniustam & abolendam esse, et sacerdotes qui ducunt uxores, recte & pie facere. Sed quia hanc uerissimam sententiam quidam ineptis cauillationibus labefactare conantur, has breuiter diluemus.

CONFUTATIO.

PRæcipua cauillatio est de uoto. Et si propter opes & splendorem sacerdotum defenditur cœlibatus, tamen uotum prætextitur. Multi fatentur, sacerdotes, si uoto non impedirentur, posse uxores ducere, Sed quia uotum accessit, arcent eos à coniugio. Sed hæc obiectio multis firmissimis causis refutari potest. Ac priusquam ad refutationem accedo, hoc postulo ab istis, qui uotum allegant: Si tantum uoto impeditur coniugium, cur non abolent Episcopi morem uouendi, cum uideant inde tantum oriri scelerum: cum uideant Ecclesiam a deo deformatam esse spurcissimis moribus plurimum

rimorum: Nec dubiū est, singulos Episcopos hanc uouendi cōsuetudinem in sua diocesi & posse & debere abrogare. Deinde, Hæc tota cōsuetudo uouendi prorsus dissentit à natura uoti, & plena est ambiguitatum: Vt Hypocrisis est flexiloqua & ambages habet plurimas. Primum, etiamsi uouent, tamē omnes qui accedunt ad hūc gradum, mallent non uouere, dolent uite genus oneratū esse hac seruitute. Porro, Non est uotū quod non est uoluntarium. Temporibus hæc recepta sunt, & cōfirmata exemplis multorum & potentum. Hæc reliquum uulgus, ut solet fieri, imitatur. Sed res ipsa dissentit à natura uoti. Oēs enim sani mallent sibi concedi coniugium. Sed uideamus ambigua. Scio diuersis modis proponi obligationē. Alij dicunt hæc uerba: Promitto castitatē, quatenus humana fragilitas permittit. Hi certe non promittunt se non usus esse coniugio: Nam conditio non concedit scortationem. Alij dicunt hæc uerba: Promitto me obtemperaturum esse Canonibus. Et hæc est forma uerborum

in uetustioribus Ecclesijs. Vide autem Lector, quæ hic sit ambiguitas. Canones diuersi sunt. Veteres non prorsus admebant coniugium pastoribus Ecclesiarum aut Diaconis, sed si quis ducebat uxorem, remouebant à ministerio, Hęcmissio tunc beneficij loco esse poterat, cum non erat ocium sacerdotibus, quale nunc est in collegijs, sed pastores in acie stabant, & maximis periculis gubernationis & confessionis exercebantur. Postea Canones Tyrannici cõditũ sunt, sine autoritate Synodorũ, loquentes de perpetuo cœlibatu. Sed quoquo modo hęc uerba accipiũtur: Promitto obedientiã Canonibus, constat erudita & uera interpretatione, tantum lege, non uoto prohiberi coniugium, sicut lege adiguntur ad alias multas ceremonias in Canonibus traditas. Estq; nota sententia talium promissionum, cum pollicemur nos legibus obtemperaturos esse. Obligamus enim nos ad pœnam subeundam. At nulli Canones pœnam capitalem irrogant: Imò crudelitas est indignissima Ecclesia, afficere capitali supplicio

supplicio hominē propter coniugium.
Sed omitto has tenues excusationes,
quæ etiamsi ualent, tamen conscientiæ
flagitant grauiorem & firmiorem do-
ctrinam.

Exaggerent igitur uotum quantum
uolent, tamē opponenda est hæc senten-
tia, quæ labefactari nullo modo potest.
Omnia impia uota, & facta cōtra man-
data Dei, sunt irrita. Uotum cœlibatus
est impium, & factum contra mandata
Dei: Quare est irritum.

Hęc ratio nulla cauillatione eludi po-
test, & uere liberat pias mentes supersti-
tione huius uoti. Constat enim uota fa-
cta contra mandata Dei, irrita esse. Non
enim colitur Deus ijs factis quæ prohibe-
bet, ut inquit Psalmus: Non Deus uos
lens impietatem tu es. Quoties clami-
tant Canones, In promissis, quæ sine pec-
cato præstari non possunt, pacta rescin-
denda esse: Pugnat autem hoc uotum
cum mandatis diuinis, & iure naturæ,
ut supra dictum est. Deus præcipit his,
qui non sunt idonei ad cœlibatum, ut
coniugio utantur, idē sancit ius naturæ.

B iiij Non

Non potest autem uoto tolli aut lex diuina, aut ius naturæ, ut, si quis promittat se non affecturum honore parentes.

Est & alia causa, cur hoc uotū sit impium, quæ est quidem firmissima, sed rudes doctrinæ Christianæ non satis eam intelligūt. Superstitiosi cultus non placent Deo, iuxta illud: Frustra colunt in mandatis hominū. Item: Non uolens impietatem Deus tu es. Hoc uotū est superstitiosus cultus, & multos errores complectitur: Ideo nō placet Deo. Nam tota res ex superstitione orta est illorum, qui non intelligebant iusticiam fidei, nec norant hæc œconomica & politica officia consecrata uerbo Dei, esse bona opera & Deo placentia, in quibus Deus uult nos iuxta uerbum suum seruire, exercere fidem, & dilectionem, nec excogitare nouos cultus, quos ipse nobis non proposuit. Fingunt igitur cœlibatū esse opus excellens, propter quod Deus fiat placatior hominibus, Arcent coniuges a Deo, tanquam immundos, hoc est, non placentes Deo, aut certe implicitos uitæ generi multo periculosiori, quod

quod uix possit placere Deo, sicut constat, multos de coniugalibus officijs dubitasse, an Deo placeant. Hęc superstitionis opiniones non exiguas tenebras induxerunt doctrinæ de iusticia fidei, & de ueris Dei cultibus. Constat autem ex ipsis Canonibus uota hoc errore flagitari & predicari. Canon, Proposuisti. dist. 82. disertè allegat hanc causam: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Quod dicemus esse falsi crimen, si hoc non est? Flagitiose enim detorquet Papa dictum Pauli ad prohibitionem coniugij, cum longe aliud uelit Paulus: Hic ludus nequaquam in Ecclesia tolerandus est. Ac mirum est, tot seculis homines doctos, qui Canones legerunt, tulisse has coniugij cõtumelias. Alius Canon, Decernimus. allegat causam prohibiti coniugij, quia nõ deceat sacerdotes seruire cubilibus & immundicijs. Hęc impie dicta reprehendi in Ecclesia necesse est, & hac persuasione facta uota haud dubie sunt irrita. Coniugium enim est mundicia, hoc est, genus uitæ Deo placens, sicut testatur Paulus, inquitens:

Saluatur mulier per filiorum genera-
 tionem. Laudat officiũ cõiugale. Nam
 ueri cultus Dei sunt opera, quæ ab ipso
 nobis præcepta sunt, quæ fiunt prælu-
 cente ipsius uerbo. Hæc doctrina in Ec-
 clesia multis de causis necessaria est. Cũ
 enim cultus excogitamus nostro arbi-
 trio, disceditur à uerbo Dei, uera notitia
 Dei amittitur, ac firma consolatio in ue-
 ris agonibus excutitur. Vbiq; igitur da-
 mnant Prophetæ ἐβελθησκεις, reuo-
 cant nos ad opera præcepta diuinitus.
 In his luceat fides, quæ petat gubernari
 pericula, exitus: In his exercentur dile-
 ctio & cæterę uirtutes. Porro, ut mun-
 dices uere significat hãc obedientiam
 Deo placentẽ, ut dixi, ita immunda ope-
 ra sunt, non solũ scortationes, sed etiam
 omnes superstitiosi cultus nõ mādati à
 Deo. Quare coniugalia officia uere sunt
 mundices, ut recte dixit Paphnutius, ca-
 stitatẽ esse consuetudinem cõiugalem.
 Econtra uero cœlibatus nõ eo tantũ est
 immundices, quia paucissimi sine tur-
 pitudine sunt cœlibes, sed etiã ob hanc
 causam, quia est superstitiosus cultus.

Cur

Cur igitur laudat Paulus ad Corinthios uirginitatem: Laudat in his qui sunt idonei, & qui propter hunc finem id uitæ genus amplectuntur, ut expeditiores sint ad docendum, ad seruiendū Ecclesijs: Non sic laudat, quod id opus magis gratiam mereri iudicet. Hunc errorem pugnantem cū iusticia fidei maxime execratur. Non negamus differre genera uitæ: Antecellat gubernator ciuitatis nauē, sed non magis meretur gratiam gubernatio ciuitatis, quàm ars nautica. Et fieri potest, ut nauta uerius colat Deum, quàm gubernator ciuitatis. Non igitur differūt hi gradus, quod ad uitam spiritualem, seu quod ad gratiam attinet, & si inter sese collati in uita externa alij alijs antecellant: uult enim Deus esse ordinem functionum.

Hactenus de uoto dixi, quantum in hoc loco opus est, quod ualde exaggerant quidam, non quod sic sentiant, sed ut qualicumq; prætextu retineant morem ipsis utilem. Reuera lege humana, non uoto prohibetur coniugium. Et ut accederet uotum, certissimum est uota irrita

irrita esse, quæ fiunt cōtra mandata Dei, quæ sine peccato non possunt præstari. Cur ad hanc excusationem grauissimã & uerissimam, surdas aures habent isti asperi atq; immites cœlibatus defensores, cum palam uideant, quantum scelerum oriatur ex hac coniugij prohibitione? Si arbitrantur Deum offendi libidinibus, cur non iubent Episcopos abolere notũ? cur laqueum scientes iniiciunt his, qui ad Ecclesiasticas functiones adhibentur?

Nec peto in hac causa aliud, nisi ut iudex animum adferat æquum, cupientem consulere cōscientijs piorũ, amantem ueritatis, abhorrentem à monstris libidinibus, quæ parit cœlibatus, cogitantem uere Deum irasci uulgari scortationi & adulterijs, sicut inquit textus: Scortatores & adulteros iudicabit Deus. Si quis autem propter opes & splendorem sacerdotũ decreuit omnino defendere cœlibatũ, quid cum illo disputemus, qui causam nõ ueritate, sed utilitate metitur? Et callidis ingenijs nõ difficile est excogitare præstigias aliquas, ad eludendũ

eludendam quamuis perspicuam ueritatem. Sed à iudicijs controuersiarum Ecclesiæ, remonēda est Sophistice, quā odisse omnes pios & graues uiros ex animo decet.

SECUNDA OBIECTIO.

IN Lege abstinebant sacerdotes à consuetudine coniugum, certo tempore, dum obibant suas functiones. Nunc sacerdotes semper esse parati ad ministeria sua debent: Ergo semper abstinere debent. Sic est, Non desunt cauillationes ijs, qui ueritatem non amant. Utitur hoc argumento Papa in dist. 82. Sed si uolunt exemplum Legis sequi, cur in totū prohibent coniugium? Lex exiguo tempore consuetudinem coniugum interdixit. Quis est autem quem non ipsa negocia interdum domo abducant? Nec propterea in totum prohibendum est coniugium. Et Sophisticū est quod addit Papa, Cū sacerdotes semper debeant esse parati ad ministeria, semper abstineant, Cōcedit interualla officium

officium publicū, & p̄i sciunt, ubi con-
 suetudo coniugalis moderanda sit. De
 inde, non sunt onerandę conscientię ri-
 tibus Mosaicis. Quare non est immu-
 dicies, hoc est, res displicens Deo, coniu-
 gale officiū, sicut Paulus inquit: Omnia
 munda mundis. Canones quadam κα-
 κοζηλία & inerudita imitatione Mosai-
 carum ceremoniarum cumulauerūt su-
 perstitutiones in Ecclesia. Eamq; κακοζη-
 λίαυ reprehendi necesse est, sicut & Pau-
 lus ad Galathas eam duriter taxat: Di-
 scamus fide in Christum nos sanctifica-
 ri, & in bonis operibus obedientiam
 uerbo Dei ordinatam & approbatam
 magnificamus, meminerimus Deum
 uelle nos uerbo suo gubernari, non eli-
 gere quamuis speciosa opera nostro iu-
 dicio, sine uerbo Dei. Nec dicam pro-
 lixius de hac obiectione. Breuiter enim
 ad Maiorem respondendum est, In Le-
 ge sacerdotibus coniugium concedi:
 Ergo nec nostris prohibendum est. In-
 terualla moderabuntur homines p̄i
 pro negocijs. Nec propter hanc caus-
 sam iniiciendi sunt laquei conscientijs,
 nec

nec profus adimendum coniugium.

Eodem modo diluendæ sunt & multæ aliæ obiectiones. Quidam aiunt, Sacramenta non contrectanda esse ab immundis. Iam si sacerdotes essent mariti, sepe contrectarent sacramenta post cõugalem consuetudinẽ. Respondeo, ut iam dictum est: Scortatio est immundities, & uere displicet Deo. At coniu- galis consuetudo nõ est immundities, sed opus ordinatum & approbatũ uerbo Dei, placens Deo. Et tamen pij moderari uisum pro tempore norunt: Et ne gogia ipsa excutiunt bonis uitis dome- sticas cogitationes.

Idem respõdeo de dicto Esaie: Mundamini qui fertis uasa domini. Prophe- ta de uera mundicie hic loquitur, id est, de uniuersa obedientia, quam Deus ap- probat. Qui gestant uasa Dei, id est, qui docent Euangelium, qui regunt Eccle- sias, habeant mentes non pollutas scortatione, & alijs sceleribus, sed agant pœ- nitentiam, Deo obediant, ut locuples- centur donis spiritualibus, timore, fide, constantia, & cæteris uirtutibus: Mundicie

dicies enim significat uniuersalem obedientiam, cum Prophetæ loquuntur de uera, non de ceremoniali mundicia. Deniq; hæc ipsa uox: Mundamini, qui fertis uasa Domini. iubet ut sacerdotes agant pœnitentiam, fiant mundi mariti, nec se polluant deinceps scortatione, adulterijs, & alijs flagitijs. Quis autem non doleat cõnuete Pontifices & principes ad uagas libidines sacerdotum, in terea uero durissime aduersari honesto coniugio? cum sit societas uite pulcherrima, instituta diuinitus, Deo placens, ornata ingentibus miraculis à Deo. Primum enim præsentia Dei maxime conspicitur in generatione, formatione fœtus, in ædendo partu. Hæc mira opera uoluit Deus testimonia esse, quæ nos commouefaciant, ut statuamus, nos nõ casu oriri, sed Deum autorem, & conseruatore[m] esse generis humani, idq; beneficium agnosci, prædicari, celebrari uult in hac societate, tanquã in choro. Ideo enim homines ad societatem conditi sunt, ut alij alios de Deo & eius uoluntate doceant, Nec minus lucet eius
bonitas

bonitas in nutritione, Lac gignit in matris uberibus, ad alendos infantes, cōiugibus sœcundat agros, & miro modo genus humanum alit. Addit & piorum Angelorum excubias, ut defendât parentes & liberos conflictantes uarijs ætumnis. Sunt & pueri maxima pars Ecclesiæ, sicut inquit Christus: Talium est regnum cœlorum. Quanta laus est coniugij, quod Paulus inquit, Imaginè esse amoris, quo Christus complectitur Ecclesiam: Ut sp̄sus habet ueras flammâs, & ardet uero amore sponsæ, lætatur eius consuetudine, complexu, incolumitate, nullum detrectat periculum, ut eam defendat & propugnet: Sic Filius Dei uere ardet amore Ecclesiæ suæ, delectatur eius officijs, eamq; uicissim complectitur, uult eam incolumè esse, ornat amplissimis muneribus, mortem pro ea oppetit. Fuisset hæc *sopyn* in natura integra ardentior, sed purior, & Deum intuens, prædicasset ipsius beneficia: Nunc nō prorsus extincta est, et pij regere eam fide debent. Quos quidem domestica consuetudo ac suauitas ad-

C monere

monere debet de amore Filij Dei erga Ecclesiã, & incendere uicissim ut ipsum amemus, eiq; gratias agamus, q̄ aboleuit peccatum, quod propter ipsum hæc ipsa generatio sit mundum opus. Quoties coniugem piam pius maritus complectitur, quoties intuetur liberos, parentes, ueniat in mentem amoris Christi erga Ecclesiam. Cum sic affectæ sunt mentes, & Dei beneficia agnoscunt ac prædicant, coniugalia officia fiunt bona opera, Deo grata, & ut Paulus inquit, honore digna. Nõ enim leue præconium est, quod Paulus iubet coniugium honore affici, uult agnosci ordinationem Dei, hominum procreationem, nutritionem, defensionem, & cætera beneficia, & propter hæc amari & laudari hoc uitæ genus, & Deum autorem celebrari.

Acut magis intelligi possit, coniugiũ esse piam & Deo placentẽ coniunctionem, ualde prodest diligenter considerari & hanc rationem: Deus uult sexũ sexui curæ esse, uetat sexũ à sexu despici ac negligi, ideo dicit: Faciamus ei adiutorium

torium simile ipsi. Est igitur pium officium, curare alteram generis humani partem, & hoc animo ducere & amare coniugem. Naturæ deprauatio est, negligere alterum sexum, despiciere uero & contumelia afficere, superbia est proprie à diabolo orta. Id autē uitium admodum uulgare est: Quidam putant se magis masculos esse, si superbe despiciant mulieres, si audacter conuicia dicant huic sexui, qualia extant multa in poematis. Et collegit magnū aceruum Hieronymus cōtra Iouinianum. Sic fortasse consueuerat in declamationibus multa sine defectu congerere: Sed Christiano Doctōri hæc oratio nequaquam conueniebat. Opus Dei honore dignū est, sexus suam laudē habet, qui etiam si suam habet infirmitatem, propter generis humani lapsum, tamen non minor imbecillitas animi & consilij est in uiris, in his negocijs quæ uiris Deus iniunxit. Aliquanto plures sunt bonæ matres familiās, quàm boni patres familiās, & multæ melius educant & regunt paruos pueros, quàm uiri Republicas.

Iam in religione quantum decus est mulierum, quanta fidei constantia, quanta magnitudo animi in adeundis & perfrendis supplicijs, ut historię Martyrum testantur. Hęc laudes cogitandę sunt pijs & honestis ingenijs, & opponendę scurrilibus & impijs conuicijs huius sexus, & affuefaciendus animus, ut sexum ueneretur, ac sciat furorem esse à Diabolo ortum, superbiam despicientē alteram generis humani partem.

Quare execrādi sunt Hypocrite, Pontifices, Cardinales, Episcopi, Monachi, qui cū suis libidinibus polluant totam rerum naturam, genus uitę diuinitus institutum, indignissimis contumelijs onerant, improbant edictis, legibus, tanq̃ terrum facinus, afficiunt capitali supplicio homines honestos ac pios, propter honestum cōiugium, perinde ac si scelus atrocissimum punirent. Hęc immanitas & sæuitia propria est regni Antichristi, quod Romę ortum, grassatur in omnibus regionibus Christiani nominis, ubicunq; impiaę leges Pontificum Romanorum dominantur. Que
cum

eam coniugium uocāt immundiciem,
 meminerimus hæc uirulenta conuicia
 à diabolo oriri, sicut Paulus inquit, Pro
 hibitionem coniugij esse doctrinam de
 moniorum. Hos igitur Canones cum
 sciamus esse doctrinas dæmoniorum,
 deleri profus oportuit, prohiberi uas
 gas libidines, & reddi coniugium sacer
 dotibus, ut caste uiuere possint, et bona
 conscientia Deū inuocate, & fungi mu
 nere omniū summo & difficillimo, ex
 plicatione doctrine & gubernatiōe Ec
 clesie. Recte enim Paphnutius, qui ait,
 coniugū consuetudinē esse castitatem.

TERTIA OBIECTIO.

Fatentur quidam eligi posse maritos
 ad munus sacerdotum, sed cœlibes ele
 ctos negant post ordinationem posse
 ducere uxores. Scio hoc obieci nostris,
 sed est futilis & inanis cauillatio. Nihil
 enim ex Apostolicis literis proferri po
 test ad eam confirmandam. Et refutari
 clare ueterū Synodorum sententijs po
 test. Dist. 28. in cap. Diaconi, inquit Sy

modus Ancyrana, Diaconos cœlibes, si postea euecti ad gradũ superiorem ducant uxores, concedendum esse, nisi uotũ fecerint se non ducturos uxores. Tunc enim liberum erat cuilibet, facere aut non facere uotum. Concedit ergo Synodus ordinatis ducere uxores. Et hic mos hodie manet in Græca Ecclesia. Ducunt uxores Presbyteri etiam post ordinationẽ. Idq̃ fatetur dictũ Dist. 31. ubi legitur: Orientales in sacris ordinibus copulantur. ubi Glossa ridiculam interpretationem affingit, Copulantur, id est, copulato utuntur. Sed nõ est inusitata hæc sophistica in illorũ glossis.

Vnde igitur hæc persuasio orta est, ut post ordinationem nolint concedere cõiugium? Romana Tyrannis est, quæ ut post ordinationem diuulsit cõiugia uetera, ita non concessit noua: Deinde etiam pariter omnes ad egit ad uouendum. Scio ab aduersarijs, qui literis Iuris pontificij utcuq̃ imbuti sunt, cum historias nullas norint, sæpe hoc dictũ, iactari: Posse eligi maritos sacerdotes, sed non posse concedi, ut electi cœlibes
post

post ordinationem ducant uxore. Sed si quæras firmam autoritatem huius dicti, nihil ex sacris literis proferri potest. Et cōtraria exēpla uetera & recētia Græcæ Ecclesiæ opponi possunt. Non igitur deterreri nos à ueritate sinamus inani cauillatione, quæ nõ aliunde nisi ex iniusto more Rom. Pontificum orta est.

Quærent etiam aduersarij de digamis, ut uocant, An si sacerdoti coniunx mortua fuerit, concedamus ut ducat aliam? Cōcedimus. Nemini enim idoneo prohibendum est coniugium, ut Paulus inquit ad Corinth. de uidiuis: Si non continent, contrahant coniugia. Et alibi: Volo iuniores nubere. Ab his regulis nõ discedendum est. Nec uetus Ecclesia Græca prohibuit, quo minus sacerdos mortua uxore aliã duceret, sed ducentem remouit à ministerio. Id non est necesse fieri, sed illa ætas quadam superstitione secundis nuptijs etiam laicorum fuit iniquior, ut ex Tertulliano in Laodicensi Synodo apparet: Quare non est mirum, duriores fuisse sacerdotibus in hoc casu. Cui autem ido-

neum ministrum ab officio remoueremus propter hanc causam, cum scriptura Apostolica concedat ei secundas nuptias, ut dicta Pauli testantur, & coniugium sit genus uitę pię ac laudatum: Quod enim dicitur ad Timotheum & ad Titum: Sit unius uxoris uir. uult Paulus honestum maritum esse contentum coniuge sua. Non prohibet, quominus priore mortua ducat aliam. Nā & is, qui secundam, priore mortua, ducit, est unius uxoris uir, si coniuge sua contentus est. Quę esset impietas, propter superstitiosam traditionem idoneos Doctores remouere à functione, cum magna iactura Ecclesiarum: Multis enim omnino defuturi essent pastores his remotis, alicubi surrogarentur minus idonei. Longe autem antefendum est ministerium Euangelij his traditionibus humanis non necessarijs.

QVARTA OBIECTIO.

CAuillatio est indigna refutatione, sed tamen recitanda. Reges possunt de rebus

de rebus politicis suo iudicio decreta facere. Matrimonium est res politica: Ergo Regibus licet de eo decreta facere suo iudicio. Vt Rex potest tantum cœlibes ministros in aulam admittere, sic uideatur posse constituere, ut tantum cœlibes præsentent Ecclesijs. Breuis responsio est: Maior neganda est: Reges enim nec de politicis rebus decreta suo iudicio quauis licet condere possunt, sed debent iustas leges condere, & sequi iudicium Dei, uidelicet, ne cōdant leges pugnantibus cum mandatis Dei. Politica res est forense iudicium, sed Regibus non licet leges condere, ut iudex puniat innocentem, sine legitima cognitione. Habet suas metas Regum potentia, nec sumat sibi licentiam contra mandata Dei aliquid cōstituendi. Pertinent ad ipsos quoque minæ cœlestes: Vt uobis qui scribitis leges iniquas. Nec exemplum de aulicis accomodandum est ad perpetuum cœlibatū: Iniusta lex & hæc esset, si Reges prohiberent, quo minus aulici ducerent uxores. Quorsum est opus disputatione de religione, de iusticia, si

hoc quod in Tragœdia est, sequi uolūt:

sanctitas, pietas, fides,

Priua bona sunt, qua iuuat, Reges eant.

Nos non de aulicis utilitatibus hic disputamus, sed de uoluntate Dei, de emendandis moribus Ecclesiæ, de sanandis piorum conscientijs, ut Deum inuocare & recte colere possint. Nam mens sibi male conscia, quæ habet propositum peccandi, qualis esse solet in scortatoribus & adulteris, non potest inuocare Deum, aut expectare à Deo auxilium, ut inquit Ioannes: Si cor nostrum non condemnat nos, fiduciam habemus erga Deum. Item: Peccatores Deus non exaudit. Debent igitur & Principes & Episcopi tollere iniustas leges, quæ sunt fontes scelerum, & auellunt mentes à Deo. Non existiment se leuiter offendere Deum, cum iniusta uincula conscientijs injiciunt, sicut Christus inquit: Væ uobis qui clauis tenetis, nec ipsi intratis in regnum cœlorum, & alios arcetis.

Quinta

QVINTA OBIECTIO.

PAulus uituperat uiduas, quæ electæ
 ut seruirent Ecclesijs, ueteri Iudaico
 more, cum de publico alerentur, postea
 appetebant nuptias. Hunc locum mul-
 ti accomodant ad uotum, quia ibi di-
 cuntur primam fidem irritam fecisse,
 quod interpretantur aliqui de uiolatio-
 ne uoti. Non respondebo callide: Pri-
 ma fides non de uoto, sed de fide in
 Christum intelligenda est, ut aliquan-
 to superius loquitur: Si qua suos, & ma-
 xime domesticos non curat, fidem ab-
 negauit, & est infideli deterior. Vitupe-
 rat enim Paulus mulierculas illas, quæ cū
 prius in egestate fuissent modestæ, & si-
 deliter seruissent, postea sumptu publi-
 co altæ, cœperint impudice uiuere, &
 negligere officium: Propter hos malos
 mores, inquit, eas fidem primam irritā
 facere, hoc est, excutere fidē, qua antea
 placebant Deo: Nam uera fides excuti-
 tur, cum conscientia pollutur. Deinde
 si contendent de uoto hic dici, ipsi mul-
 to grauius accusandi sunt, quod obli-
 gant uoto iuuenes, non senes, ut hic lo-

cus ætatis mentionem facit. Adhæc si qua fuissent primis temporibus uota publica, fuissent sine superstitione, obligassent se mulieres illæ ad seruiendum Ecclesiæ. At uota sacerdotum & Monachorum recentia, fiunt cum impijs persuasionibus plurimis, sentiunt cœlibatum esse cultum singularem, quo Deus fiat placator, quem Deus flagitet, ut digne sacrificent. At sacrificium illud, seu applicatio Missæ, est abusus idolatricus & omnino fugiendus & abolendus. Quare uotum irritum est, quod fingit, cœlibatum esse cultum singularem, ut dixi, & sit propter idolatrica sacrificia. Hæc est firma ratio, quæ ostendit, sine ulla dubitatione hoc uotū irritum esse. Fugite Idolatriam, inquit Paulus. Id præceptum omnium summū est: Quare nec uota, nec ulla uincula ualent, ut contra id præceptum faciamus. Iurabant & Eleusinijs initiati, se ceremonias eius fœderis seruaturus esse. Sed id iusurandum cū contineret idolatriam, fuisse irritum facile intelligi potest. Similiter de horribili Missæ abusu & con-

nexis

nexis ceremoniis iudicandū est: Nam applicatio Missæ, non est exigua aut leuis prophanatio Cœnæ Domini, ut suo loco dicitur. Sin autem uota fiunt uentris causa, hæc hypocrisis non minus detestanda est.

Postremo, Cum Paulus uocet prohibitionem coniugij doctrinam Dæmoniorū, etiam hoc uinculum uoti, quo sine discrimine omnibus iniciandis prohibetur coniugium, est ortum à diabolo. Quare irritum uotum ducatur, præsertim cū constet tam multa uitia inesse huic uoto. Non fit sponte, fit ut sit cultus singularis, fit ut sacrificet, aut fit uentris causa, & fit ab omnibus qui iniciantur, sine discrimine. Cum igitur sit doctrina dæmoniorum, & irritum & detestandum est.

Hactenus collegi ea quæ in hac causa sunt præcipua: Nūc obtestamur omnes gubernatores propter gloriam Dei, hec duo ut pijs animis considerent, uidelicet, quod Paulus inquit, Prohibitionē coniugij esse doctrinam dæmoniorum; Item, quod Daniel significat propriam
Antiq̃

Antichristi notam fore, coniugij contemptum. Multa autem hæc breues admonitiones cõplectuntur: Si oritur hæc superstitio à diabolo, ac defenditur & propagatur ab Antichristo, necesse est eam trahere ingentem ruinam. Quanta in uniuersum corruptela morum est cœlibatus? Alia enim uitia ex alijs oriuntur. Maxima pars palàm inquinata est scortatione & adulterijs: Hæc efficiunt mentes prophanas & Epicureas, sicut Paulus ad Ephesios monet, libidines causam esse Epicurei contemptus Dei. Quis non detestetur, manifestam turpitudinem morū in collegijs Canonorum in tota Europa? Et tamē hanc superant flagitiosæ libidines urbis Romæ. Quanquam autem semper pauci aliqui fuerunt, qui repugnare imbecillitati naturæ conati sunt, tamen multorū conscientiaë grauius sauciatae sunt, & deplorarūt lapsus suos multi boni uiri. Iam hoc tempore cum Antichristi regnum oppugnatur, accedunt particidia, interficiuntur honesti sacerdotes propter pium coniugium. Nec uero dubium

bium est, hanc iniustam fauoriam à dia-
 bolo oriri, qui est homicida, & delecta-
 tur hoc spectaculo, sanctorum nece, &
 contumelijs diuini nominis. Quid quod
 hæc lex de cœlibatu neruus est etiam re-
 liquę impietatis Põtificię: Magna pars
 impiorum cultuum, & luxus Pontificũ
 & Collegiorum rueret, restituto coniu-
 gio sacerdotum. Ideo multa atrocia sce-
 lera stabiliunt Principes & Pontifices,
 qui cœlibatum defendunt, assentiuntur
 diabolo auctori impię doctrinę, mu-
 niunt regnum Antichristi, augent libi-
 dines, adiuuant parricidia, confirmant
 & reliquam idolatriam regni Antichri-
 sti. A tantorum scelerum societate ab-
 horrere omnes, qui Deum timent,
 oportet, & legem Pontifi-
 ciam improbare ac
 detestari.

Vel deo dicitur.

Deus

DE VSV INTEGRISACRA
menti corporis & sanguinis
Christi.

Vidam uociferantur nos dere non necessaria litigare, cum de hac Ceremonia restituenda agimus, & queruntur frustra moueri certamina & diffidia. Hi sciant nos hic non de paruis rebus contendere, cum de restitutione huius ceremoniæ agimus, simul docemus Ecclesias de uero usu Sacramentorū, & de exercenda fide: Item de ingentibus abusibus Missæ. Postremo, illa Thesis hic continetur: An Liceat hominibus mutare, seu abolere ritū à Christo institutū. Ergo res magnas hic complectimur, dicimus de usu Sacramento, de horribilibus abusibus Missæ, & de potestate Ecclesiæ. Nam hæ sunt causas, cur aduersarij restitui integrum usum Sacra

Sacramenti nolint. Primum, quia Pontificum & Episcoporum auctoritatem amplificant, his tribui uolunt potestatem mutandi res institutas diuinitus, conuendendi nouos cultus, & noua dogmata. Vident item doctrinam ueram de usu Sacramentorum pugnare cum abusibus Missarum, hanc autem quoquo modo obruere conantur. Rogamus autem pios lectores, ut cogitent quantum intersit Ecclesiae, extate explicatam doctrinam de uero usu & utilitate Sacramentorum, de ueris exercitijs fidei, de potestate Ecclesiae. Et assuefaciendae sunt piaes mentes, ut uerbo Dei, non humanis opinionibus regi fidei & opera curent, ut agentes cum Deo, nitantur certo uerbo Dei, sicut inquit Dauid: Lucerna pedibus meis uerbum tuum.

Accedamus igitur ad hanc causam.

VT Dominus noster Iesus Christus inquit: Desiderio desideravi hoc pasca manducare uobiscum. cupiens uidelicet iam exhibere pignora sui amoris erga nos, & futurus uictima pro nobis,

D bis,

bis, ita nos ingenti desiderio accipiamus oblatum beneficium, & huius beneficij Sacramentum. Ut autem reuerenter utamur Sacramēto, uoci Christi obtemperemus, & discamus quomodo profit pijs mentibus Sacramentum. Hæc augent ueram reuerentiam. Sunt autem nota uerba Euangelij de institutione. Et mandatum addit Christus: Hoc facite ad recordationem mei. Iubet nos idem facere quod fecit ipse. Ergo dato pane & uino in cœna Domini, exhibentur corpus & sanguis Domini.

Sic autem prodest conscientijs, cum agentes pœnitentiam credunt Christū factum esse hostiam pro peccato, & accepto hoc pignore, fidem exulcitant, ac credunt sibi propter Christum ignosci, credūt ad se pertinere beneficia Christi, se consolantur, & agunt gratias pro immenso beneficio Dei, idēq; celebrant in confessione, quæ quidem in tota uita lucere debet: Nam omnes actiones in uita, omnia certamina in gubernatione Reipub. & familiæ, debent eō referri, ut testentur nos recte colere Deū, & agnoscere

scere ac accipere beneficia per Filium Dei exhibita. De hoc exercitio fidei in usu Sacramenti nihil dicunt Papistæ, imò abusus Missarū prorsus obruit hęc doctrinā necessariam conscientijs. Sed de fine Sacramenti dictum est in loco de Missa. Redeamus igitur ad ipsam ceremoniam, ac ostendamus usum integri Sacramenti restituendum esse.

CONFIRMATIONES.

CVM testamentum hominis nemo mutare debeat, multò minus testamentum Dei mutandū est, ut Paulus inquit ad Galatas. Cœna Domini est propriū novi testamenti Sacramentū, ut Christus inquit: Hic est calix novi testamenti: Ergo nemini licet aut licuit hanc ordinationē mutare, aut partem abolere.

Nihil firmi cōtra hoc argumentum dici potest: Constat enim Christum sic instituisse ritum, ut utantur omnes p̄j, Sacerdotes & Laici, utraq; parte Sacramenti, quia textus de calice nominatim dicit: Bibite ex hoc omnes. Addita

D ij est unis

est uniuersalis, ut sciamus nullū mem-
brum Ecclesię excludi. Et Paulus diserte
dicit: A Domino accepi, quod tradidi
uobis. Iussit autem totam Ecclesiam in
tegro Sacramento uti, ut tota nārratio
testatur: Probet se ipsum homo, & sic
de hoc pane edat, & de hoc poculo bi-
bat. Nec dubium est hunc fuisse morem
Græcę & Latine Ecclesię multis seculis,
& indicia multa sunt, uix ante quadrin-
gentos annos abolitum esse: Nec con-
stat, quomodo aut qua autoritate uetus
consuetudo mutata sit. Et tamē cū sine
certis autoribus, contra expressum man-
datum diuinū, & cōtra Ecclesię ueteris
morem recepta sit noua cōsuetudo, de-
fenditur mira pertinacia & crudelitate
indignissima lenitate Ecclesiastica.

TESTIMONIA SANCTO-
rum Patrum.

CYPRIANUS lib. 1. Epist. 2. ubi de laicis
martyribus loquitur, inquit: Quomo-
do docemus aut prouocamus eos in
confessione Christi, sanguinē suum fun-
dere,

dere, si eis militaturis Christi sanguinē denegamus? Aut quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus, si nō eos ad bibendū prius in Ecclesia poculum Domini, iure communicationis admittimus? Et similes loci alij multi sunt apud Cyprianum, ut lib. 2. Epist. 3. ubi inquit: In calice Dominico sanctificando, & plebi ministrando.

Hieronymus in Sophoniam cap. 3. Sacerdotes qui Eucharistiæ seruiunt, & sanguinem populis eius diuidunt &c. nam cetera quę sequuntur, nihil ad hanc rem pertinent.

In Tripartita historia lib. 9. dicitur ad Theodosium: Quomodo cruentis manibus accipies sanctū Domini corpus? Qua temeritate, ore tuo poculum sanguinis preciosi percipies, cum tantum iniusti sanguinis fuderis?

In Decretis de Consecratione, dist. 2. extat Canon Gelasij, qui prohibet diuisionem Sacramenti. Verba hæc sunt:

Comperimus autem, quod quidam sumpta tantummodo corporis facti portione, à calice sacrati cruoris abstineant,

D iij qui

qui aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris abstineant, quia diuisio unius eiusdem mysterij sine grandi sacrilegio nō potest accidere. Hic Canon diuisionē uocat sacrilegium. Eludunt autem hoc testimonium aduersarij uanissima cauillatione: Aiunt enim tantū pertinere ad consecrantes, nō ad laicos. Quod enim hęc cauillatio sit commentitia, inde intelligi potest, quia tunc dubitabat mos utendi integro Sacramento. Et cum hic ait: Arceantur, loquitur de laicis, ut arcerentur per ministros porrigentes.

Extat & in quadam Toletana Synodo manifestū testimoniū, quod ostendit, laicos tunc usos esse integro Sacramento. Vidimus ipsi in libris Ecclesiarum Germaniæ, scriptum ueterem morem porrigendi annotatum, ubi clare affirmatur, populo datum esse integrū Sacramentum. Audimus & in Gallia testimonia similia reperi. Et aiunt Regem Galliarū adhuc retinere ueterem morem, hoc est, integro Sacramēto uti. Citarem & Græcos autores, nisi omnes scirent

scirent Græcas Ecclesias adhuc præbere
integrum Sacramentum populo.

Cum igitur constet in Euangelio sic
institutum esse hunc ritum, ut pariter sa-
cerdotes & laici utantur integro Sacra-
mento, cū manifestum sit hunc morem
diu in tota Ecclesia retentum esse, satis
adparet eos qui prohibuerunt alteram
partem Sacramenti, & prohibitionem
defendant, non recte facere. Usitata est
in ueteribus Doctoribus sententia, Ec-
clesiam nec materiam nec formam Sa-
cramentorum mutare posse. At hic pa-
lām est, materiam mutatam esse.

Supra diximus lædi testamenti Chri-
sti sanctitatem, Nunc addam alteram
rationem.

SECUNDA RATIO.

Qui contra mandatum diuinū ali-
quid instituunt, peccāt, iuxta
illud: Si quis aliud Euangelium docue-
rit, anathema sit. Porro, prohibentes al-
teram partem Sacramenti, haud dubie
pugnant cum mandato diuino: Sunt
D iij enim

enim uerba mandantis & disponentis:
Accipite, bibite. Item: Probet seipsum
homo, & sic de hoc pane edat, & de
hoc calice bibat.

TERTIA RATIO.

PAulus iubet cōseruari ceremoniam
usq; ad gloriosum Christi aduentum, et
iubet annunciari mortē Domini, hoc
est, addi uult conciones de beneficijs
Christi, ut recordatio, fides, & gratiarū
actio accedant ad ceremoniam. Hæc
sunt multipliciter mutata, quia populo
datur tantum pars Sacramenti, cū Pau-
lus de toto loquatur: Quoties comede-
tis panem hūc, et biberis ex hoc poculo.
Hæc est integri Sacramenti descriptio.
Deinde qualis est doctrina aduersario-
rum? Magna ex parte ceremonia sine
ullis concionibus administratur, ut in
Missis priuatis. Et populo semel in an-
no porrigitur Sacramentū. Ibi quantu-
lum doceri subito potest, etiamsi quid
dicitur? Et doctrinā de beneficijs Chris-
sti, de exercenda fide, & de usu Sacra-
mentorum

mentorū, multipliciter corrumpunt aduersarij. Cum autem dicat Paulus, Reos esse corporis & sanguinis Christi eos qui abutuntur Sacramento, non dubium est grauius peccare autores & defensores tot ingentium abusuū huius Sacramenti. Prohibent partem alterā, transformant Sacramentū populo debitum, in sacrificium ethnicum, offerūt pro alienis peccatis contra doctrinam de morte Christi, abolent ueram doctrinam. An hos abusus existimant Deum non puniturum esse? Et si enim tempus non præscribit Christus, tamen hanc ceremoniam non frustra tradidit, uult eam in Ecclesia frequenter celebrari ab adultis. Et cum utimur, seruanda est forma instituta à Christo: Peccant igitur, qui discedunt ab ea forma.

Dictum est de causa, quantum opus est ijs qui anteferūt uerbum Dei humanis opinionibus, & iudicant ab ordinatione diuina non esse discedendū humano iudicio. Sed quia cauillationes multę obijciuntur, ad has quoq; breuiter respondendum est.

CONFUTATIO.

Quidam fatentur, in Euangelio integrum usum institutum esse, fatentur etiā in ueteri Ecclesia fuisse morem quem diximus: sed aiunt mutari potuisse, quia sit res libera, uti in integro Sacramento, uel parte:

Idem, inquiūt, iuris est de toto & parte. Liberum est prorsus abstinere à Sacramento: Ergo liberū est & parte tantū uti.

Hic ad Minorem respondemus dupliciter. Primum, Etiam si esset liberum prorsus à Sacramento abstinere, tamen cum utimur, necesse est uti integro Sacramento, quia partes nō sunt separabiles: Non enim licet mutare testamentū diuinum. Valet autem regula forensis, ubi partes prorsus sunt separabiles.

Adijcienda est & altera responsio: Non est liberum abstinere à toto Sacramento, sed mandatum de usu pertinet ad adultos omnes, qui sunt membra cœtus Ecclesiæ. Vult Christus singulos adultos hac ceremonia aliquando uti, etiam si certum tempus non præscribit singulis. Oportet enim conseruari hanc
ceremo

ceremoniam usque ad finem mundi, si-
cut Paulus expresse inquit: Quoties co-
medetis panem hunc, & ex poculo hoc
bibetis, mortē Domini annunciate do-
nec ueniet. Iubet & ceremoniam con-
seruari, & addi ceremoniæ recordatio-
nem, & prædicationem de morte Chri-
sti, usq; ad gloriosum aduentum eius.
Cur hoc dictum Pauli neglexerūt Pon-
tifices, qui usum mutauerūt, qui doctri-
nam de fide, et de beneficijs Christi cor-
ruperunt, qui conciones omittunt, &
populum ad partē Sacramenti adigūt,
nec docent de fructu: Paulus inquit re-
os corporis & sanguinis Domini esse il-
los, qui abutuntur Sacramento. Quare
non dubium est grauiter peccare auto-
res & defensores horum abusuū.

ALIA OBIECTIO.

Evangeliū concedit libertatem in
ceremonijs, iuxta illud: Regnum Dei
non uenit cum obseruatione: Licet igi-
tur & in hac ceremonia hanc liberta-
tem usurpare.

Hic

Hic homines callidi amplificant libertatem, & exagitant nos, tanquam Iudaica quadam pertinacia ac superstitione simus duriores in defendenda ceremonia: iubent anteferri tranquillitatem Ecclesiæ huic externo ritui, sicut scriptum est: Magis uolo misericordiam quæ sacrificium. Denique multa ab astutis in hanc sententiam colligi possunt. Ad hæc omnia respondemus breuiter:

Euangelium non concedit libertatem docendi contra mandata Dei, aut abolendi, seu prohibendi ullam partem mandati diuini, quod ad Ecclesiam pertinet. Sed Euangelium maxime præcipit conseruari ministerium, quod consistit in doctrina & administratione Sacramentorum. Si quis propter libertatem docere uelit, omitti posse Baptismum, excrandus esset. Ita & in hoc casu prohibitio semper est impia, quia partem ministerij diuinitus ordinati abolet. Sed libertas Euangelica liberat pios à Leuiticis ceremonijs, & ab humanis traditionibus. Addam & illud: Concedit in casu impossibilitatis dispensationem credenti,

denti, ut si qui Martyres catechumeni interfecti sunt ante Baptismum, id non est abolere ministerium, sed adhibere dispensationem in peculiari casu. Vt, Macchabæi nõ abolebāt legem de Sabato præliantes, sed in casu necessitatis dispensationem adhibebant. At de Sacramento extat prohibitio perpetua, & defenditur magna atrocitate suppliciorum. Hoc non est libertatem Evangelicam tueri, sed opprimere potius, & simul delere ministerij partem.

ALIA OBJECTIO.

ECclesia propter aliquā grauem causam mutare potest aliquid in ritu Sacramentorum, ut Apostoli mutarunt formam Baptismi, cum in Actis dicatur: Baptizetur unusquisq; in nomine Iesu Christi. Multæ autem causæ probabiles videntur cōcurrere, quare proficit adimere unam partem laicis, ut maior sit reuerentia Sacramenti: Facile aliquid destillet ex calice in terrā: Item uinū accessit, quare pars altera uino consecrata conseruari

seruari non posset. Item prodest exemplum ad docendam libertatem: Ideo sic ordinet Ecclesia, ut extet testimoniū, quòd libertas Euangelica concedat tantum una parte uti. Deniq; multæ hic rationes colliguntur. Quare uideretur Ecclesiam potuisse propter has causas aliquid mutare.

Negamus Maiorem: Ecclesia propter nullā causam potest mutare mandata Dei, iuxta illud: Si quis aliud Euangelium docebit, anathema sit. De Apostolorum exemplo respondeo: Textus nusquā dicit Apostolos hac forma usus esse: Ego baptizo te in nomine Christi, sed sæpe repetita est hæc figura loquendi, baptizari in nomen Christi, quod de effectu intelligitur, pro eo quod est fieri Christi membrum. Vt Paulus inquit ad Romanos: In Christum Iesum baptizati estis. Sed fingamus sanè Apostolos sic esse locutos, quid hoc ad prohibitionem? Num Apostoli alterā formam prohibuerunt? Magnum discrimen est Apostolorum & Episcoporum, sicut Prophetarū & sacerdotum. Eliseus
singulari

singulari uocatione, & excellenti impetu Spiritus sancti unxit nouos Reges, ceteris hoc non licuit. Ita Apostoli uocatione & donis antecedunt: Sed tamen nec Apostolis licuit prohibere formam à Christo traditã. Quare etiamsi essent usi alijs uerbis in casu aliquo, tamen id exemplum nihil patrocina-retur perpetuæ prohibitioni, quæ est legis diuinæ abrogatio.

Refutata Maiore, uenio ad pericula, quæ de calice recensentur. Paulus inquit, humanas traditiones habere speciem sapientiæ. Nulla tam leuis traditio est, quæ ab eloquentibus non possit egregijs fucis pingi. Reuerentia summa est, non discedere à uerbo Dei, docere Ecclesiam, ne de uoluntate Dei aliunde iudicet, quàm ex uerbo Dei. Hæc est peculiaris sapientia Ecclesiæ. Hanc reuerentiam probat Deus. Illa diligentia, ne quid destillet, est pædagogia, quæ non multum ad rem principalem pertinet. Sacramentũ est, id quod homini in Ecclesia porrigitur, nõ id quod rodunt mures, aut quod destillat: Nam Sacramenta

menta sunt actiones ipsæ, directæ ad eum finem, ad quem institutæ sunt. Si metuunt ne uinum acelcat, cur nõ mesuunt ne panis fiat muscidus? Melius est subito cū opus est consecrare. Ergo hæc fictitia pericula nõ excusant prohibitionem: Nec illud excusat, quod negant ubiq; uinum esse. Cur prohibent in ijs locis, ubi uinum haberi potest? Et Christus de poculo, nõ de uino nominatim loquitur: Itaq; dicuntur gentes quædam Ruthenicæ consecrare mulsum.

ALIA OBIECTIO.

Querunt aduersarij etiam exempla libertatis usurpatæ in hoc Sacramento. In Luca dicitur de fractione panis. Item in Actis dicitur de Apostolis: Frangentes panem passim circumueunt per domos. Hæc loca uidentur loqui de Cœna Domini, quæ cum tantum faciant mentionem panis, satis est uti una parte.

Respondemus breuiter: In his locis non instituitur Sacramentum, nec satis constat

constat an de Sacramento loquantur. Nam fractio panis Ebraica consuetudine significat generaliter conuiuium, sicut scriptum est apud Esaiam: Frange esurienti panem tuum. id est, impertias ei de panibus. Sed nō reprehendimus communem persuasionem ueterū, qui arbitrantur Christum ibi conuiuantem dedisse duobus illis uiris Sacramentū corporis & sanguinis sui. Et credibile est, Apostolos passim in edibus amicorum concionatos & conuiuatos esse, & ibi distribuisse Sacramentum p̄s auditoribus. Adsentiamur igitur loqui textū de Cœna Domini. Est autem usitata Synecdoche, appellatione fractionis panis totum conuiuium significare: Complectitur ergo etiam potum. Hęc est simplex & uera responsio. Cæterum pugnent quantum uolent aduersarij, tamen hęc testimonia nō excusabunt prohibitionem. Nō sequitur, Hic tantū sit mentio panis, Ergo licet Ecclesiæ prohibere partē Sacramēti, cōtra expressum mandatū quod legitur in institutione. Hanc consequentiā indicare non difficile est.

E Citant

Citant & alia exempla ex historijs, ubi fit mentio gestati Sacramenti in calathis: Id intelligunt de solo pane. Sed Eusebius & Hieronymus ostendunt, utranq; partem solitã ad ægrotos ferri. Nam Eusebius libro 6. inquit: Parum Eucharistię puero qui ad se uenerat dedit, quod infusum iussit seni præberi: Hic unius partis mentione totũ Sacramentum complectitur. Et Hieronymus aliquanto clarius dicit ad Exuperium: Nihil illo ditius, qui corpus Domini in canistro uimineo, sanguinem portat in vitro. Sic intelligendi sunt similes loci, ubi de gestatione fit mentio, nisi pars altera expresse excluderetur. Historię satis dilucide ostendũt, fuisse publicũ et comunẽ usum integri Sacramenti. Ideo obscura exempla eius ætatis iuxta publicũ ritũ accipiẽda sunt. Et si qua essent cõtraria exẽpla, tñ prohibitionẽ nõ excusant.

ALIA OBIECTIO.

IN pane datur uiuum corpus: Igitur sanguis simul datur. Quod cum ita sit, satis

fatis est accipere unam partem, quia de
 æquivalentibus nõ est controuersia mo-
 uenda: Vt cum Apostoli baptizantes in
 nomine Christi, uolebant tamen nomi-
 ne Filij, Iudæos de patre admonere, &
 nomine Messæ, significare, quod datu-
 rus esset Spiritũ sanctum. Cur de appel-
 lationibus dimicaretur, cum rem ipsa ma-
 fatis declarent? Ita in hoc Sacramento,
 cur de externo poculo litigatur, si in pa-
 ne corpus & sanguis exhibentur?

Hec obiectio sumpta est ex uulgari di-
 cto de concomitantia, ut uocant. Dixi
 autem antea, humanas traditiones habere
 speciem sapientiæ. Tot iam seculis
 quæsitæ sunt excusationes noni moris:
 Ideo non mirum est multa uasre exco-
 gitata esse.

Respondemus igitur breuiter: Pro-
 pter has humanas cogitationes nõ ui-
 landum est mandatum Dei, uult enim
 Deus ministerium conseruari. Potest
 Deus sine aqua impartire Spiritum san-
 ctum, sed tamen uult adhiberi externũ
 signum. Deus innotescere uult per uer-
 bum suum, & signa ab ipso instituta, nõ

E ij uult

uult nos noua signa instituere, ut gentes, Papistæ, Monachi instituerunt noua signa, currebant ad certas statuas, ad has alligabant Deum sua persuasione. Hanc impietatem sepiissime taxant Prophetæ, Christus, & Apostoli, & uolunt nos Deum iuxta uerbum et signa nobis ab ipso tradita apprehendere. Ideo ministerium Deus in Ecclesia & instituit, & uult conseruari, nec permittit ut mutetur humano arbitrio. Quare & hic ita sentiendum est: Voluit Deus distincta esse symbola corporis & sanguinis, ut fusi sanguinis recordatio celebretur. Ideo retineamus morem à Christo institutum, & sciamus Christum adesse suo ministerio, & per id efficacem esse.

Nec nihil significat hæc noua prohibitio calicis: Nam sicut prohibuerunt Pontifices dari calicem populo, ita deleuerunt doctrinam ueram de sanguine Christi, abluente peccata hominum, de remissione peccatorum, & de fide. Hi debebant esse effectus distributi calicis. Ut autem hi effectus deleti sunt, ita & ceremonia mutata est.

Multa

Multa dici possunt de uulgari persuasione, de concomitantia: Nam Sacramentalis coniunctio habet suum modum, positus symbolis adest Christus, et est efficax, quia ministerium sic ordinatum est diuinitus. Nec discedendum est à ministerij institutione propter humanas cogitationes.

ALIA OBJECTIO.

Vtile est discrimen inter presbyteros & laicos ostendi. Huius ceremonie dissimilitudo facit discrimen: Ergo Ecclesia uidetur probabili ratione hanc dissimilitudinem instituisse.

O singularem impudentiam. Scimus multos scriptores serio hanc causam allegare in defendenda hac prohibitione: Ut amplificent dignitatem sacerdotum, dicunt his relinquendum esse integrum Sacramentum, laicis uero tantum partem dandam. Sed hæc temeraria persuasio acriter reprehendenda & refutanda est. Est aliud discrimen inter ministros & laicos, quod hic inte-

gre explicari non potest. Minister porrigit Sacramentū, sed in usu differentia nulla sit, pariter utantur integro Sacramento minister & laicus, pariter se consolentur accepto hoc pignore, & fidem exerceant, pariter agant gratias. Repudientur errores de oblatione & applicatione pro alijs. Sed sacrificuli ut confirmant impios abusus de oblatione et applicatione, dissimilitudinem in usu ceremoniæ defendunt, ut pluris fiat sacerdotum opus, quàm laicorum communicatio. Hac falsa persuasione cū obruatur intellectus Sacramenti, necesse est reclamare. Postquam enim cœperunt sacrificuli discernere suum opus à laicorū communicatione, secuta est horribilis idolatria priuararum Missarum, quam tolli ex Ecclesia necesse est.

ALIA OBIECTIO.

Prima Corinth. 11. dicitur: Qui comedit panem hūc, aut biberit poculum Domini indigne &c. Hic usus est Paulus disiunctiua particula; In disiunctiuis autem

autem satis est alteram partem poni. Concedit igitur Paulus tantum una parte Sacramento uti.

Pulcherrima uirtus est amor ueritatis, qui quidem excellere debet in his qui Ecclesiasticas controouersias diiudicant, ut cognita ueritate, finis aliquis sit sophismatum: Nam qui non amant ueritatem, semper ad eam eludendam aliquas cauillationes reperient, cum sophistica sit infinita. Sed agamus ingenue.

Paulus ubi praecipit uti Sacramento, in his ipsis uerbis praecipiti, particulam copulatiuam ter reperit: Probet seipsum homo, & sic de hoc pane edat, & de calice bibat. Haec sunt uerba disponentis ac praecipientis, ut utraq; parte utamur. Laudo diligentiam in expendendis particulis, sed adhibeatur in iudicando ingenuitas et ueritas. Videatur ubi Paulus usus sit copulatiuis aut disiunctiuis. In praecipito de utraq; parte sumenda, est usus copulatiuis: Confirmat igitur usum utriusque partis. Deinde semel est usus particula disiunctiua, loquens de poena indigne sumentium, ut comminatio

E iij esset

esset atrocior, & sciret auditor parem re-
 uerentiam utriq; parti deberi. Contumelia afficiunt Sacramentum, qui sine
 emendatione morum accedunt: item
 sacerdotes qui quæstus causa sumunt.
 Sed multo maior est contumelia, non
 afferre ueram pœnitentiam, fidem, &
 doctrinam de usu Sacramentorum. Est
 & hæc contumelia, prohibere unã par-
 tem. Hæc contumelia cum peculiariter
 pertineat ad calicem, disiunctiua recte
 conuenit, quia pars una prohibetur, al-
 tera cõcessa. Proinde satis adparet, hæc
 ipsa disiunctiua taxari aduersarios, &
 confirmari nostram sententiam. Mo-
 ueantur igitur hac grauissima commi-
 natione, & uere agnoscant se reos esse
 corporis & sanguinis Christi, ac desinãt
 tandem polluere Sacramentũ his abusi-
 bus, quos hætenus magna crudelitate
 defenderunt. Copulatiua præcipit, ut
 utraq; parte utamur. Disiunctiua deinde
 exaggerat cõminationem, modos plu-
 res recensens, quibus in hoc genere de-
 linquitur. Vtram partẽ contumelia ad-
 feceris, grauitex offendes Deum. Sunt
 autem

autem, ut diximus, multiplices & hor-
rendi abusus huius Sacramenti apud
aduersarios.

Refutatis aduersariorum argumen-
tis, satis liquide apparet, prohibitionē
alterius partis impiam esse, & restituē-
dum esse integrum usum, iuxta manda-
tum Christi, & morem multis seculis
obseruatum in tota Ecclesia ueteri. Ex-
cogitent, fingant, refingant quæ uolent
argumenta aduersarij, tamen prohibi-
tionem defendere nō poterunt. Si quis
autem tantum hanc adfert causam: Sic
uolo, sic iubeo, sit pro ratione uoluntas.
is in Ecclesia sibi immoderatam pote-
statem sumit: ubi conscientiaē habent
regulam, quæ docet, Deo magis obe-
diendum esse, quàm hominibus. Non
licet Pontificibus aut Principibus con-
stituere religiones proprio iudicio con-
tra mandatum Dei. Et tamē proueniunt
animi gubernatorum ad hunc lapsum,
ut exempla magnorū uitorū omnibus
ferè ætatibus ostendunt. Et alij mouen-
tur superstitione, alij spe tranquillitatis
publicæ, ut: Ieroboam ut alienaret po-
puli

puli animos à regno Iuda, instituit peculi-
 liares cultus in Samaria contra manda-
 ta Dei. Ita Pontifices instituerūt questuo-
 sos cultus, & reppererunt varias ceremo-
 nias utiles ad augendam pompam sa-
 cerdotum, & ad fascinandos animos
 populi qualicūq; specie religionis. Qua-
 re varijs erroribus Ecclesia polluta est,
 & multi perierunt, multorū conscientie
 miserabiliter sauciatae sunt. Proinde pijs
 gubernatores non sumant sibi potesta-
 tem, suo iudicio cōtra mandata Dei, ali-
 quid constituendi, sed Deo obtempe-
 rent, ornent gloriam Dei, cōsulant con-
 scientijs piorum. Hęc sunt precipua offi-
 cia gubernantiū Ecclesias, quibus spre-
 tis, si qui leges iniustas Ecclesiae impo-
 nent, his minatur vox diuina inquiring:
 Vae uobis, qui leges iniustas conditis.
 Tanti fecit Christus animas nostras, ut
 sua morte eas redemerit. Quantum igi-
 tur reprehendenda est asperitas & du-
 ticies gubernantium, qui sauciant & per-
 dunt animas suorum iniustis legibus?
 Quis hanc asperitatē non accuset? Quis
 hanc tristē Ecclesiae seruitutem non
 deploret?

deploret: Orandus est igitur Deus, ut
miseræ & adflictæ Ecclesiæ opituletur,
ut abusus ac errores emendet.

Vt autem tollatur huius Sacramenti
abusus, complectenda est etiam emenda-
tio totius doctrinæ, restituenda est ue-
ra doctrina de pœnitentiâ, de remissio-
ne peccatorum, de fide, & de exercitijs
fidei in usu Sacramentorû. Est & Missa
reuocanda ad primam institutionem.

Hæc pio & simplici animo mone-
mus, nec dubitamus nos causam piam
& Ecclesiæ necessariam agere, ac preca-
mur Deum, ut mentes Principum fle-
at ad illustrandam gloriam Do-
mini nostri Iesu Christi, &
ad salutem Eccle-
siarum.

Deo Nostra

Contra

CONTRA PRIVATAM
Missam.

Vòd Missa, seu
usus Sacramen-
ti non sit sacrifi-
cium, seu tale o-
pus quod factū
à sacerdote et ap-
plicatū pro alijs,
mereatur remis-
sionem peccato-
rum facienti, & ijs quibus applicatur, ui-
uis & mortuis &c.

PRIMA RATIO.

NVllum est sacrificium, nec fuit un-
quam, quod mereatur remissionē pec-
catorum, & quod alijs possit applicari,
præter unicum sacrificium Christi, se-
mel factū in cruce. Ergo Missa seu opus
sacerdotis, nō est sacrificium quod ipsi
vel alijs impetret aut adferat remissio-
nem peccatorum.

Antecedens clare testatur Epistola ad
Ebræos

Ebræos cap. 10. quæ inquit de sacrificio Christi: Vnica oblatione consummauit in perpetuum sacrificandos. Item: Semel in consummatione seculorum ad abolitionem peccatorum, per hostiam suam apparuit &c. Item: Hac uoluntate sanctificati sumus, per oblationem corporis Iesu Christi semel.

Et Esaia 53. de sacrificio Christi dicitur: Postq̄ posuerit animã suã hostiam pro delictis, uidebit semẽ longæuũ &c. Deniq; tota scriptura hoc docet, quod sola mors Christi sit unicũ sacrificium, seu uictima pro peccatis. Nam & in ueteri testamento & si erant quedam sacrificia, quæ uocabantur pro peccato seu pro delicto, tamen nequaquam fuerũt talia opera, quæ mererentur sacrificantibus, aut alijs remissionem peccatorũ corã Deo, sed erant ceremoniẽ institute ad hoc, ut his picturis significareẽ uerũ sacrificium Christi, qui futurus erat uictima pro peccatis totius mundi. Et propter hanc significationem attribuebatur illis sacrificijs hæc appellatio, ut uocarentur propiciatoria, seu sacrificia pro peccato

peccato, non quod illa opera mererentur reconciliationem coram Deo, sed quia erant imagines & typi, quibus p̄i admonerentur de uera hostia, quę esset abolitura peccatū et mortem, uidelicet, de illo promisso semine Christo &c. Quod enim Leuiticę hostię non potuerint mereri remissionem peccatorum, clare affirmat Epistola ad Ebręos, cum inquit: Impossibile est, sanguine taurorum & hircorum auferri peccata. Quare p̄i ita utebantur illis ceremoniis, nō quod sentiret se propter illa opera consequi remissionem peccatorum coram Deo, sed utebantur tanquam signis, quibus Deus testaretur ipsis sese daturum illud promissum semen, qui futurus esset uictima pro peccatis, & quod uellet recipere credentes promissioni de Christo, & remittere peccata propter illam uictimam. Et ipsi utentes illis ceremoniis, profitebantur se credere, quod propter promissum semen cōsequerentur remissionē peccatorū. Itaq; perinde usus sunt illis ceremoniis, ut nos Sacramentis utimur. Et si interim erat etiam alius
usus

usus illorum rituum Leuiticorū, quod si qui erant rei in certis offensis aut erratis contra obseruationes Mosaicas, hi utentes his ceremonijs, reconciliabantur seu pronunciabantur absoluti, & recipiebantur ne essent exclusi à politica populi. Hæc erat externa quædam reconciliatio secundū iusticiam legis, & propter hanc reconciliationem uocabantur sacrificia seu expiationes pro peccato, sed ueram reconciliationem seu remissionem coram Deo non consequabantur, nisi fide uenturæ uictimæ Christi, de qua admonebant pios illæ externæ ceremoniæ.

Ex his satis intelligi potest, quod opinio de oblatione & applicatione operis sacerdotis in Missa, quæ affirmat hoc opus mereri remissionem peccatorum utenti & alijs, planè pugnet cū doctrina Euangelij de sacrificio Christi: palam enim est, si sola mors Christi est oblatio & precium, propter quod remittuntur peccata, ergo opus sacerdotis non meretur remissionem peccatorū. Quid potest apertius et simplicius dici? Estq; horribilis

ribilis blasphemia, tribuere hoc operi sacerdotis, quod est solius Christi, et fingere quod opus sit alio sacrificio in Ecclesia, quasi Christi sacrificium semel factum non satis sit ad tollenda peccata, & impetrandam remissionem, aut fides niti debeat opere sacerdotis.

SECUNDA RATIO.

IN nouo testamento nullus cultus, nulla ceremonia ualet ex opere operato: Quare nec facienti meretur remissionem, nec potest applicari alijs. Nam nouum testamentum requirit cultus spirituales, uidelicet, ueros motus cordis, ueram fidem, inuocationem, sicut Christus inquit Ioan. 4. Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et ueritate: nam & Pater tales requirit, qui adorent eum: Deus est spiritus, & eos qui adorant eum, in spiritu & ueritate oportet adorare. Et Apostoli Petrus ac Paulus praecipiant praestari tales cultus spirituales. id est, non externam operum simulationem, sed ueros motus cordis, fidem, timorem,

rem,

rem, inuocationē & reliquos. Nec placent Deo ceremoniæ seu obseruationes quæ fiunt sine hac uera luce, & sine uis moribus cordis, qui sunt uera fides, inuocatio, & similes motus &c. Quare sepe etiam in Prophetis repudiantur tales cultus operû, qui finguntur esse cultus ex opere operato. Hieremię 7. Non sum locutus patribus uestris in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de holocaustis & uictimis, sed hoc uerbum præcepi eis dicens: Audite uocem meam, & ero uobis Deus &c. Similes sunt sententiæ & alibi, præsertim in Psalmis. Psal. 39. Sacrificium & oblationē noluisti. Item Psalm. 49. Non arguam te in sacrificijs tuis. Et: Nunquid manducabo carnes taurorum &c. Inuoca me in die tribulationis, & eripiã te, & honorificabis me. Hi loci clare damnant impiam opinionem de opere operato. Etsi autem in ueteri testamento propter mandatû Dei præstari oportebat illos ritus et ceremonias, quæ erant institutæ in politica Moisaica propter disciplinam, qua Deus illum populum uoluit coherceri & regi,

tamen nec illa opera diuinitus mandata illi populo, erant ueri cultus Deo placentes, nisi in his qui habebant ueram agnitionem Dei & fidem, nec iustificabant aut merebantur remissionem peccatorum: Multo minus ceremoniarum aut externarum obseruationes in nouo testamento sunt cultus ex opere operato.

Itaque hæc ratio de cultu noui testamenti clare ostendit, quod missa non possit esse tale opus, quod sit cultus qui ex opere operato ualeat coram Deo. Quare simpliciter hæc impia ac reuera ethnica persuasio, quæ fingit Missam ualere pro alijs ex opere operato, prorsus excludenda est ex Ecclesia.

TERTIA RATIO.

Opinio oblationis & applicationis Missæ, simpliciter pugnat cum doctrina de iusticia fidei, quæ docet, quod remissionem peccatorum consequamur nulla re nisi fide, quæ statuit Deum nobis ignoscere propter Christum gratis, non propter ullum opus uel nostrum uel aliorum.

Hæc

Hæc fides sola vincit terrores peccati & mortis. Est igitur impietas, sentire quod propter opus sacerdotis detur remissio peccatorum. Et quidem necesse est unumquemque propria fide accipere remissionem peccatorum, seu liberari à peccato & morte, sicut testatur dictum Abacuc: Iustus fide sua uiuet. Ergo non prodest alienum opus sacerdotis ad remissionem, sed sua quisque fide apprehendit beneficium Christi. Hæc ratio clare adplicationem sacerdotis refutat, & perspicue ostendit, fidem tantum unico Christi sacrificio niti, in quo ipse sese Patri obtulit, & pro nobis factus est uictima, pro nobis rogauit, sicut inquit: Oro autem non pro eis tantum, sed pro omnibus qui credituri sunt per uerbum eorum. Hæc est enim uox Christi adplicantis suum sacrificium pro nobis.

Q V A R T A R A T I O .

Hæc adplicatio repugnat institutioni Christi, quia Christus instituit hanc ceremoniam, nõ ut fieret pro alijs non

F ij utentibus

utentibus, sed instituit ad usum singulorum, uidelicet, ut quisque uescens, fidem exuscitet, & se recordatione beneficij Christi consoletur, quemadmodum uerba institutionis testantur: Accipite, comedite, & bibite. Ergo non prodest ceremonia ijs qui non ipsi utuntur, hoc est, uescuntur corpore Dominico, & bibunt eius sanguinem. Nec potest unius manducatio alteri adplicari. Estque plane contra naturam Sacramentorum, ea adplicari alijs: Sicut Baptismi usus non ualet pro alijs, nec potest alteri adplicari, qui non ipse baptizatur. Item nemo potest pro alio accipere absolutionem. Est autem impietas & impudens audacia, Christi institutionem peruertere, et fingere quod opus sacerdotis profit alijs non utentibus.

Q U I N T A R A T I O .

IN hac opinione est manifesta & multiplex idolatria, quare talis missa simpliciter est abominatio, à qua omnes pij abhorrere debent, quod sic probo:

Primum

Primum. Idolatria est instituere cultum extra uerbum, & sine uerbo Dei, & quidem talem, qui sit cultus ex opere operato. Id clare testatur hoc dictum: Frustra colunt me mandatis hominū. Et Prophetæ uocant idolatriam sacrificia quæ fiebant extra uerbum & mandatum Dei, qualia erant sacrificia excelsum & in lucis, cultus uitalorū in Bethaen, item cultus ænei serpentis. Sed hæc oblatio & adplicatio Missæ est talis cultus, qui non habet mandatum Dei, nec conuenit cū institutione Christi, imò neglecto uerbo transfertur ceremoniam in usum alienum ab institutione: Ergo talis Missa uere est idolatricus cultus.

Secundo. Sacramenta extra usum à Christo institutum non sunt Sacramenta, quia talis usus non habet uerbum, & repugnat institutioni. Sicut nunc Circumcisio Iudaica aut Turcica nō est Sacramentum, & sicut aqua Baptismi nō esset Sacramentum, si transferretur ad alios usus extra uerbum ac institutionē, ut si circumferretur ad spectandum, uel

ad aspergendos homines. Aut sicut Episcopi lauant & tingunt nolas. Id spectaculum quia non seruatur institutio, nō potest dici Baptismus, sed est illusio & cōtumelia Sacramenti. Ita Missa in qua fit oblatio, & applicatur alijs, nō seruat institutionem Christi, quæ iubet non offerri pro alijs, sed manducari & bibi corpus & sanguinē Domini, sed transfertur ad cultum alienum à uerbo.

Ergo in hac Missa non est Sacramentum, quare palàm est, horribilem idolatriam committi, cum pro Sacramento, ubi distribuendum erat corpus & sanguis Domini, proponitur Missa sacerdotis tanquam opus quod mereatur remissionē peccatorū, item pro sit etiam mortuis, ad redimendas pœnas purgatorij. Hæc sunt mendacia impudenter conficta ab idolatris & impijs sacrificiis ac monachis, qui sanctissimam ceremoniam polluant ac transferūt ad manifestam idolatriam, ac ei prætexunt nomen Sacramenti, & hos idolatricos cultus defendunt propter quæstum.

Has abominationes etiam cogitare
horribile

horribile est, quare omnes p̄i hanc prophanationem totis animis execrari debent. Nec est dubium, quin propter tantas prophanationes Deus horribiliter irascatur & puniat mundum.

Breuiter ostendimus oblationem & adplicationem in Missa pugnare cum tota doctrina Euangelij de Christo & eius sacrificio, cum doctrina de ueris cultibus & de fide, item aduersari uerbo & institutioni Christi: deniq; nō dubium idolatriam ibi cōmitti, cum Sacramenta extra usum ad quem instituta sunt, nō sint Sacramenta, sed inania spectacula.

Cum igitur constet manifestam impietatem hærere in talibus Missis, simpliciter omnes illæ Missæ sacerdotum tollendæ & abolendæ sunt. Abijciendus est Canon, quem uocant, in quo apertis uerbis fit oblatio & adplicatio pro alijs, & additur idolatrica inuocatio sanctorum. Econtra reuocandus est & reddendus Ecclesijs uerus usus iuxta institutionem, uidelicet, ut sit communis cœna, in qua distribuitur corpus & sanguis Domini, ubi p̄i uescentes ad

F iij monentur

monentur, ut statuant sibi pignus dari, quod testetur ipsos esse Christi membra, ad ipsos uere pertinere beneficia Christi, sanguine Christi ipsos ablutos esse.

Postremo repudianda est imaginatio, quæ facit discrimen inter opus sacerdotis & laici, quasi sacerdotis opus sit peculiaris cultus in Ecclesia necessarius, & qui pro alijs fieri debeat: Quia Christus non facit discrimen, sed uult, ut sit communis cœna, ubi quisque suæ fidei exercendæ causa utatur Sacramento, cum inquit: Accipite, comedite &c. Et si quod est discrimen, tantum ministerij est, quod sacerdos ut minister Ecclesiæ alijs porrigit, cæteri accipiunt. Sed ipsa ceremonia & usus, communis est toti Ecclesiæ, à Christo institutus & traditus. Et sacerdos minister est, ac Ecclesiæ seruit, non ut offerat aut uescatur pro alijs, sed ut porrigat omnibus qui petunt.

Responso

RESPONSIO AD ARGV-
 menta, quæ obijciuntur de sa-
 crificio Missæ.

P R I M A O B I E C T I O.

Sicut in lege erant quotidiana sacrificia, quæ fiebât pro alijs, quale erat quod uocabatur iuge sacrificium &c. Ita in nouo testamento oportet esse tale quotidianum seu iuge sacrificium, quod offeratur pro Ecclesia. Hoc quotidianum sacrificium est Missa. Et huc allegatur locus Epistolæ ad Ebræos 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur, in his quæ sunt apud Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis &c. Hinc ratiocinantur aduersarij: Cum in nouo testamento sint Pontifices & sacerdotes, necessario sequi, quod sit etiam aliquod sacrificium pro peccatis.

Hac collatione, qua quæritur similitudo rituum in nouo testamento congruens cû ritibus Leuiticis, decepti homines, somniant oportere esse quoddam

tale sacrificium ceremoniale in nouo testamento, qualia erāt in lege. Ac oritur hic ratiocinatio ex ignoratione quid sit nouum testamentum, quæ sint beneficia Christi, & qui ueri cultus.

Sicigitur respondeo primum in genere, ad omnia talia argumenta de sacrificio dicta ex collatione ueteris testamenti. Ut maxime ualeret similitudo, tamen hinc non sequitur, quod Missa ex opere operato mereatur remissionem peccatorum facienti & alijs pro quibus applicatur. Nam sicut supra ostensum est, hæc opinio pugnat cum uniuersa doctrina Euangelij, quæ proprie & precipue hoc docet, quod remissionem delictorū consequamur non propter aliquod opus qualecūq;, sed propter Christum gratis, fide, quia hæc sola uincit terrores peccati & mortis, cum statumur nobis ignosci per misericordiam propter Christum, & donari iusticiam & merita Christi. Rom. 5. Iustificati fide pacem habemus.

Hæc una responsio diluit omnia quæ afferuntur ab aduersarijs de oblatione
& applica

& applicatione operis operati, quia nulla dicta de sacrificijs hoc efficiunt, quod ceremonia Missæ sit opus iustificans ex opere operato, aut applicandum alijs ad impetrandam remissionem peccatorum &c.

Secundo ad similitudinem ductam ex lege, respondeo. In ueteri testamento illi externi ritus seu ceremoniæ sacrificiorum, erant umbrae seu typi uerarum rerum exhibendarum in nouo testamento, sicut Paulus ad Coloss. ait: Quæ sunt umbra futurorum, corpus autem Christi. Quare non ualet hæc ratiocinatio: In lege fuerant externæ ceremoniæ sacrificiorum, ergo & in nouo testamento oportet esse similes ceremonias, quæ sint sacrificia: Non enim similitudo rituum quaerenda est, sed res significata illis typis in lege, quæ nunc exhibita est in Euangelio. Et cum nouum testamentum non sit talis externa politia, qualis erat Mosaica, sed afferat ipsas res, quæ illis Leuiticis ceremonijs significabantur, nihil opus habet talibus ritibus.

Porro scriptura clare hoc docet, ritibus illis

bus illis sacrificiorum pro peccato in lege, significatam esse mortem Christi, quæ est unicum sacrificium quod oblatum pro genere humano tollit peccata, unica uictima, propter quam Deus placatur nobis, sicut Esaias interpretatur legem, cum ait: Postq̄ posuerit animam suam pro peccato. Et Iohannes: Hic est agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Cæterum, hoc addendum est, Cum de sacrificio loquimur, discernendæ sunt species: Non sunt enim omnia sacrificia unius generis, sunt enim duæ species sacrificij. Est quoddam sacrificium quod potest uocari propiciatorium, id est, tale opus, quod pro alijs factum placat Deum, & meretur remissionem peccatorum: Porro unum tantum est sacrificium uere propiciatorium, scilicet mors Filij Dei, Domini nostri Iesu Christi. Nec aliud fuit propiciatorium sacrificiũ ullo tempore, ulla ætate. Huius unius Pontificis hæc gloria est, quod unica oblatione satisfacit pro omnium peccatis, & Deo recõciliavit genus humanũ. Quod autem in lege quedam uocabatur pro-

tur propiciatoria, hæc non merebantur
 condonationem peccatorum, nec erant
 vere propiciatoria, sed quia erant typi
 uenturæ uictimæ, sic adpellabantur:
 Hæc sententia uerissima & firmissima est.
 Alia sacrificia discernenda sunt ab hoc
 priore. Nam cum dicit Psalmus: Sacri-
 ficiu Deo spiritus cõtribulatus. hic ne-
 cesse est nostra sacrificia à Christi morte
 discerni. Vocantur ergo hæc Eucharis-
 tica, quæ non merentur reconciliatio-
 nem, sed fiunt à reconciliatis, ut grati
 Deo honorem aliquem præstemus, &
 profiteamur hunc quẽ inuocamus, esse
 Deum, esse saluatorem ac liberatorem.
 Tale sacrificium generaliter est uniuersa
 obedientia in bonis operibus sancto-
 rum, quæ à Deo præcepta sunt, & sicut
 mandata sunt, & in afflictionibus. De
 his sacrificijs loquitur Petrus, inquit:
 Vos estis sacerdotium sanctum, ut offe-
 ratis hostias spirituales. At ut sciamus
 eas non placere sine agnitione & fidu-
 cia Christi, addit Petrus: Acceptas per
 Iesum Christum. Non enim placent ne
 hæc quidem ex opere operato.

Nunc

Nunc respondeo ad ea quæ citata sunt de sacrificijs ex ueteri testamento. Cum aliud nullum sit propiciatorium sacrificium, nisi sola Christi mors, certum est, oblationem in Missa aut Cœna Domini non esse sacrificium, quod aut facienti mereatur remissionem, aut sit adplicandum pro alijs. Cur igitur patres uocant sacrificium? Ut typi in lege eandem habebant appellationem, ita & huic ceremoniæ hoc nomen tribuerunt, quia institutum est, ut nos de illo sacrificio admoneat. Sed est ne sacrificium *εὐχαριστικόν*? Dixi nulla esse *εὐχαριστικὰ*, nisi opera à Deo mandata, & quem admodum præcepta sunt, quia Christus inquit: Frustra colunt me mandatis hominum. Nec nobis licet cultus uos instituere sine mandato Dei. Porro Cœna Domini sic instituta est, ut manducans, suam ibi fidem exercent, & se recordatione beneficiorum Christi consoletur, & sic agat gratias. Hæc omnia pugnant cum ratione operis operati: Ergo nec *εὐχαριστικόν* esse potest ex opere operato, Quare etiamsi adplicatio detraheatur

detraheretur, tamen nō essent faciendę
 Missę, tanquā id opus sit gratiarū actio.
 Non igitur Missę communes ordinari
 aut institui possunt, tanquam gratiarū
 actiones, sed seruetur institutum Chri-
 sti, sit minister porrigens, & utantur alij
 Sacramento, pro sua consolatione. In
 hac manducatione, gratiarum actio &
 cōfessio agentis pœnitentiam, & se con-
 solantis, sit sacrificium *εὐχαριστικόν*: ipsa
 ceremonia per se nō est sacrificium, nec
 propiciatorium, nec *εὐχαριστικόν*.

Ad sententiam Epistolę ad Ebręos,
 Omnis Pontifex &c. respondeo: Ipse
 autor Epistolę hoc dictum accommo-
 dat ad unicum Pontificem Christum,
 quemadmodum uerba quę mox se-
 quuntur, satis ostendunt, & tota Episto-
 la de sacerdotio unius Pontificis Chri-
 sti concionatur. Si quis igitur ex hoc di-
 cto argumentatur, oportere in nouo te-
 stamento esse Pontificem, qui afferat sa-
 crificia pro peccatis, concedendum est
 argumentum de Christo, de quo sola
 loquitur Epistola ad Ebręos.

Solet etiam citari locus Malachię 14

Ab ortu

Ab ortu solis usq; ad occasum magnū,
 est nomē meū in gentibus. Et, In omni
 loco incensum offertur nomini meo, &
 oblatio munda. Et si autē hic locus uio-
 lenter detorquetur ad Missam, tamen
 respondeo, Primum: Ut maxime hæc
 sententia loqueretur de Missa, tamen
 inde nequaquam sequitur, quod Missa
 mereatur remissionem peccatorū, aut
 sit opus commune, sic faciendum, tan-
 quā ceremonia sit per se gratiarū actio.
 Secundo: Verba Prophetę ostendunt
 eum loqui de prædicatione Euangelij
 & ueris cultibus noui testamenti, cum
 inquit, nomen Dei magnū fore in gen-
 tibus. significat Euangelium spargen-
 dum esse in gētes, per quod innotescat
 & glorificetur Deus. Hæc prædicatio
 Euangelij de misericordia Dei parit fi-
 dem in cordibus eorum qui accipiunt
 Euangelium, hi præstant ueros cultus,
 qui sunt primum ipsa fides, deinde in-
 uocatio, confessio, gratiarum actio,
 obedientia in afflictionibus &c. Ita glo-
 rificatur nomen Dei. Et hæc sunt obla-
 tio munda, id est, ueri cultus qui tantū
 præstant

præstantur ab ijs, quorum corda iam uere agnoscunt Deum, recte sentiunt de Deo, uera fiducia inuocant &c. Hos cultus significat incensum & oblatio, non significat ceremoniam ex opere operato sine fide & noticia Dei. Breuiter quæcunq; dicta ex scriptura colliguntur de sacrificijs, semper hoc meminerimus ea nihil patrocinari oblationi seu adplicationi operis operati, quæ palam est blasphemata & idolatrica.

R E S P O N S I O A D D I C T A
Patrum.

EX his quæ diximus facilis est responsio de dictis patrum, qui Missam uocant sacrificium. Primum enim non potest ostendi, patres hoc uoluisse, q̄ Missa sit sacrificium ex opere operato adferens remissionem peccatorum & adplicationem alijs. Qui sic interpretatur patres, iniuriam illis faciunt: Nam hæc portenta prorsus ignota fuerunt ueteri Ecclesiæ, imò ne fuit quidem usq; ad tempora Gregorij Missa sine cõmunionem plurimum

rium, sed habebatur statis diebus una communis cœna seu communio, ubi multi, quotquot uolebant, simul sumebant corpus & sanguinem Domini. Quemadmodum ne hodie quidem in Græcis Ecclesijs fiunt priuatæ Missæ singulorum sacerdotum, sed unica Missa cômunis. Ne claturi erant patres istam impietatem & prophanationem sanctissimæ ceremoniæ. Postea inscitia & superstitione indoctorum Pontificum & monachorum introductæ sunt priuatæ Missæ, qui ex male intellecto uocabulo sacrificij, sinxerunt Missam esse tale opus quod mereatur remissionem culpæ & pœnæ, & attexuerunt opinionem de opere operato. Hęc opinio auxit Missas in infinitum: & quia erat res ad populum uendibilis, cœpit prostitui ad questum.

Cum ergo patres Missam seu communem cœnam Domini (ut tunc seruabatur) uocant sacrificium, ex ipsorum uerbis facile poterit iudicari, eos loqui non de oblatione & adplicatione operis, sed de gratiarum actione seu memoria sacrificij seu mortis Christi. Sic ait
Chrys

Chrysoſtomus in capite nono Epistolę ad Ebręos, cum dixisset nos per singulos dies offerre semper id ipsum: Hoc quod nos facimus, in commemoratiõnem quidem eius sit, quod semel factũ est, non aliud sacrificium, sed id ipsum semper facimus, magis autem recordationem sacrificij exercemus. Et Augustinus libro 10. de ciuitate Dei cap. 5. Quod ab hominibus appellatur sacrificium, signum est ueri sacrificij &c. Ad hunc modum loquitur & Lombardus in sententijs: Illud quod offertur & consecratur à sacerdote, uocatur sacrificium & oblatio, quia est memoria & repręsentatio ueri sacrificij & sanctę immolationis factę, in ara crucis.

Allegatur & Tertulliani quoddam dictũ ex libro de Corona militis, ibi inquit: Etiam oblationes pro defunctis, pro natalicij annua die facimus. Hic locus impie detorquetur ad Missam pro defunctis. Non enim dicit Tertullianus opus Missę esse oblationem pro mortuis, quę redimat eos à pœnis &c. nec hic loquitur de cœna Domini, sed in

G ij diebus

diebus natalibus & funerum solebant
 afferri cibi & alia munera, quę distribue
 bantur in pauperes. Hęc uocabantur
 oblationes & ἀγάπαι. De hoc more lo
 quitur Tertullianus, qui adhuc reliquus
 erat ab ethnico ritu, qui in natalibus &
 funeribus dabant epulas in templis, sed
 hæc postea prohibitę sunt. Ac ex ipso
 Tertulliano & alijs scriptoribus appa
 ret, sacrificia seu oblationem pro mor
 tuis non dici usum Missę, sed preces &
 gratiarum actionem. Sic enim inquit
 Tertullianus ad Scapulam: Sacrifica
 mus pro salute Imperatoris, scilicet Deo
 nostro & ipsius, sed quomodo præcipit
 Deus, fide pura. Sic & de martyribus
 ait Cyprianus: Sacrificia pro eis offeri
 mus &c. quia in precationibus fiebat
 martyrum mentio, & agebantur gra
 tię Deo, quod eos adiuuisset. Et Augu
 stinus ad quæstiones Dulcitij: Cum sa
 crificia siue altaris, siue quarumcunque
 eleemosynarũ pro baptizatis defunctis
 offerimus, gratiarum actiones sunt &c.
 Sicut & de ceremonijs funerum scribit
 Dionysius, quod populus iussus sit gra
 tias

rias agere in precibus, quod qui defun-
ctus erat, pie decessisset ex hac uita. Hęc
planè dissentiunt ab impijs commen-
tis recentiorum de purgatorio & obla-
tione Missarum, ad redimen-
das pœnas mortuo-
rum &c.

DE MISSA THEA-
trica.

Existimamus autem medi-
ocriter eruditos non de-
fensuros impiam opinio-
nem de adplicatione, sed
decursuros ad quandam
subtiliorem interpretationē, dicent, se
hanc ceremoniam retinere, non ut ad-
plicent pro alijs, sed ut ibi agant gratias.
Disputabūt licere uni gratias agere hoc
spectaculo, ut si unus legeret Psalmum
aliquē. Postea addunt preces pro mor-
tuis & alijs. Has aiunt ualere per mo-
dum suffragij.

G iij Hac

Hac subtilitate pingunt abusus, & magnam ingenij laudem putant, talia sophismata excogitare. Clamitant stolidos esse qui hos fucos nō admirantur. Deinde s̄auitiā aduersus pios exercent, qui ingenue profitentur, se abhorrere ab idolatria Missarum. Te autem inuocamus Domine Iesu Christe fili Dei, qui orans pro Ecclesia dixisti: Pater sanctifica, eos in ueritate, sermo tuus ueritas est, ac precamur, ut Ecclesiam liberes ab omni sophistica: Semper enim hæc peffis offudit tenebras ueritati. Oramus etiam, ut mentem des Principibus & alijs gubernatoribus amantem ueritatis, & glorię Dei seruientem, in religione constituenda, non alijs utilitatibus: Sæpe enim accidit, ut Principes inflectant religiones ad suam utilitatē. Pontifices uolunt defensam Missam, propter dignitatem suam & quæstum. Vulgus amat Missas, quia putat esse præsens remedium aduersus omnia mala, sicut natura hominū prona est ad idolatriam & fiduciam operum, cū ueram fidē nec intelligat, nec retinere studeat.

Seruiunt

Seruiunt autē Principes affectibus Pontificum & populi, defendunt eosdem errores propter tranquillitatem. Ideo omnibus temporibus magna pars Principum, Pontificum & populi, aduersa est ueritati. Sed tamē Deus restituens Ecclesiam, aliquos ex omnibus ordinibus uocat, qui emergenti ueritati patrocinentur: quo in numero utinā etiam nunc aliqui Reges esse uelint, ut gloriā Christi ornent, & suæ & Ecclesiæ saluti consulant, nec adiuuent impios, qui bellum aduersus Christum gerunt, & idolatriam defendunt.

Nunc adijciemus breuem & perspicuam refutationem illius sophisticæ excusationis Missarum.

PRIMA RATIO.

HAec sophistica tantum est simulatio, & re ipsa manent priora uitia, applicatio & opinio operis operati: Retinet enim Canonem, in quo expressis uerbis fit applicatio. Item donec manet hic mos sacrificandi, non potest non
 G iij accedere

accedere opinio, quod sit opus commune ualens pro alijs, & quidē ex opere operato. Alioqui cur fieret? cur sacerdotes retinerent peculiarem ritum distinctum à populi communione? Talis autem Missa Papistica est haud dubie idolatrica, procul enim receditur ab instituto Christi. Vt autem de statu dicitur: Deus non magis exaudit ad certam statuam quàm alibi, quia non est alligandus eò quò se non alligauit uerbo suo, Ita Sacramenta extra usum ad quē instituta sunt, nō sunt Sacramenta, sed ociosa & impia spectacula, ut nunc Iudaica aut Turcica Circumcisio. Qualis igitur sit adoratio in Missa Papistica, facile iudicari potest, ubi concurrunt tam multa aliena ab instituto, oblatio, applicatio, meritum ex opere operato. Hæc omnia manent, durante ritu Papistico, & retēto Canone. Hæc sunt clarissima.

S E C V N D A R A T I O.

FInge autem posse tolli opinionem applicationis, tamen uellent illi conferuari

uari oblationem, quæ etiam non est instituta in his uerbis Christi. Et Christus solus ipse sese obtulit, non uult à nobis offerri. Item: Non licet institui cultum sine mandato Dei. At tali Missa retenta, maneret cultus non mandatus, maneret enim opus distinctum à populi communione, quod omnes haberent pro singulari & necessario cultu in Ecclesia. Cum autem non sit instituendus ritus sine mandato, retineamus formam traditam in Euangelio, præsertim cū Paulus expressis uerbis præcipiat, ut pluriū sit communio, & utamur cœna domini tanquam Sacramento ad fidem excitandam & erigendam recordatione beneficiorum Christi, ac deinde agamus gratias Christo, pro liberatione tanta. Non fingamus ceremoniam ipsam ex opere operato esse cultū aut sacrificiū. Hæc fuit consuetudo ueteris Ecclesiæ: Nam ferè usq; ad Gregorium nullæ fuerunt priuatae Missæ. Aduersarij nostri clamitant, nunc nos discedere ab Ecclesiæ consuetudine, & magni fieri exempla Ecclesiæ postulant. Sed nobis iniuriam
 G v faciunt

faciunt: Nam ipsi à ueræ Ecclesiæ more & exemplo discesserunt, nouos cultus receperunt humana temeritate excogitatos, ignotos ueteri Ecclesiæ.

Dionysius describens ritum synaxeos, ne quidem nominat oblationem, cum quidem in describendis ceremonijs admodum diligens fuerit. Et applicatio prorsus ignota est ueteribus: Nam Latinus Canon noua quædam Rhapsodia est, paulatim aucta, ut Gregorius testatur, qui hanc formam inquit collectam esse à quodam, quem uocat Scholasticum. Et differt in locis insignibus à Græcis Canonibus, sunt enim duo, qui & ipsi inter se in locis insignibus differunt. Illud autem quod in latino Canone ponitur, offerri hoc sacrificium ut redimantur uiui & mortui, nusquam est in Græco Canone. Repudiandus est igitur Latinus Canon, in quo traditur applicatio, contra doctrinam de sacrificio Christi, & de iusticia fidei: & insunt alia quedam absurda, mentio intercessionis sanctorum. Et sacerdos cum dicat se offerre Filium Dei, petit ut oblatio hæc perinde placeat

placeat, ut sacrificium Abel. Hæc confuse & inerudite ab indocto aliquo congesta apparet, & opus habere emendatione omnes eruditi intelligunt. Ac profecto reprehendenda est Episcoporum negligentia, qui tot seculis, cum uiderent manifestos esse Missarum abusus plurimos, nunquam de emendatione ulla cogitauerunt. Quantum autem scelus sit abusus huius Sacramenti, Paulus non obscure significat, cum ad Corinthios inquit: Probet seipsum homo: qui indigne manducauerit, reus erit corporis & sanguinis Domini. Nec dubium est, multis publicis & priuatis calamitatibus hunc abusum puniri: Deus enim grauer idolatriam punire solet. Quare toto pectore oramus Deum, ut mentem det etiam alijs, ut Ecclesiæ in hac tanta re consulere incipiant.

Quamquam autem hæc ipsa causa de Missa prolixius disputari posset, tamen hic fundamenta breuiter complexi sumus. Ritus noster congruit cum institutione Christi, cum Paulo, cum tota ueteri Ecclesia, Ratio de usu Sacramenti ex
 nera

uera doctrina, de sacrificio Christi, & de iusticia fidei sumpta est. Hæc sunt certa, firma, & perspicua, nec euerri possunt, etiamsi fortassis aliqui sophisticis argumētis excusare & fucare Missas uolent. Scimus enim homines callidos solere errores fucis quibusdam pingere. Sed qui uolent glorię Dei seruire, & Ecclesię saluti consulere, ueritatem anteferant fucosis & sophisticis rationibus. Id decet omnes qui Deum timent, qui recte inuocare Deum, & consulere Ecclesię cupiunt.

Valde mirati sumus Anglicum decretum, cum nulla emendatio abusu Missæ proponatur, tamen simpliciter ibi stabilitur priuata Missa. Miramur Episcopos affirmare priuatam Missam necessariam esse, cū circiter annos quadringentos fuerit ignota primæ & puriori Ecclesię. An illa res necessarias ignorabat? In Ecclesia uerecundius pronunciandū erat: Si priuatæ Missæ sunt necessariae, tota uetus Ecclesia damnatur. Quod uero additur, populo eas Missas ad pietatem prodesse, ambigue posita

posita est sententia, ut & si applicatio non nominatur, tamen error in animis populi confirmetur. Deinde etiam si nō uolunt confirmare applicationem, sed tantū ita prodesse exemplum censent, quia populus admonetur ut cogitet de passione Christi, tamen plus nocet hoc spectaculum, quia in Missis Papisticis haud dubie multiplex inest idolatria, quare populus ibi adigitur ad idolatricam adorationem: Nam Sacramentū extra usum institutum, non est Sacramentū. Hęc sentētia uerissima est. Ideo optamus, ut liberetur Ecclesia ab idolatria, & ueri cultus restituantur,

propter gloriam Dei &

salutem po-

puli.

Dei & dōcti.

De po

DE POTESTATE
& Primatu Papæ.

ἀδελφότητος.

Romanus Episcopus arrogat sibi, quod iure diuino sit supra omnes Episcopos et pastores. Deinde addit etiam, quod iure diuino habeat utrunque gladium, hoc est, auctoritatem etiam regna conferendi & transferendi. Et tertio dicit, quod hæc credere sit de necessitate salutis. Et propter has causas Romanus Episcopus uocat se uicarium Christi in terris. Hos tres articulos sentimus falsos, tyrannicos, & perniciosos Ecclesiæ esse. Vt autem intelligi nostra confirmatio possit, primum definiemus, quid uocent supra omnes esse iure diuino: Intelligunt enim esse Episcopum uniuersalem, & ut ipsi loquuntur, *διεκκλησιαστικόν*, id est, a quo debeant petere ordinationem & confir-

confirmationē omnes Episcopi & pastores per totum orbem terrarum, qui habeat ius eligendi, ordinandi, confirmandi, deponendi omnes Episcopos. Ad hæc arrogat sibi autoritatē condendi leges de cultibus, de mutatione Sacramentorum, de doctrina, & uult suos articulos, sua decreta, suas leges existimari pares legibus diuinis, hoc est, sentit sic obligari conscientias hominum, legibus Pontificijs, ut peccent mortaliter qui eas negligunt etiam sine scandalo. Et atrocius est quod addit, quod sit de necessitate salutis hæc omnia credere.

Primum igitur ostendamus ex Euangelio, quod Romanus Episcopus non sit iure diuino supra alios Episcopos & pastores.

L Vca 22. Christus expresse prohibet dominationem inter Apostolos, nam hæc ipsa erat quæstio, cum Christus dixisset de sua passione, disputabant quis esset præfuturus, & tanq̃ absentis Christi uicarius futurus, ibi Christus hunc Apostolorum errorem reprehendit, & docet

docet, non futuram inter illos dominationem seu superioritatem, sed Apostolos tanquam pares ad commune ministerium Euangelij mittendos esse. Ideo ait: Reges gentium dominantur eis, uos autem non sic, sed quicumque uoluerit esse maior inter uos, erit minister uester. Hic ostendit antithesis, quod dominatio improbetur.

Idem docet similitudo, cū Christus in eadem disputatione de regno, collocat in medio puerum, significans non futurum principatum inter ministros, sicut nec puer principatum aliquem sibi sumit aut appetit.

Iohannis 20. Christus pariter mittit Apostolos sine discrimine, cū ait: Sicut misit me Pater, ita & ego mitto uos. Eodem modo ait se mittere singulos, sicut ipse missus est, quare nulli tribuit prerogatiuam aut dominationem præ reliquis.

Galat. 2. Paulus manifeste affirmat se neque ordinatum neque confirmatum esse à Petro, nec agnoscit Petrum talem, à quo petenda sit confirmatio.

Et nomi

Et nominatim pugnat hac de re, suam uocationem non pendere ab autoritate Petri. Debuit autem agnoscere Petrum tanquam superiorem, si Petrus erat iure diuino superior. Ideo inquit Paulus, se non consulto Petro statim docuisse Euangelium. Item, Mea nihil refert quales illi fuerint, qui aliquid esse uidentur, personam enim hominis Deus non accipit. Item, Qui uidebatur esse aliquid, nulla mihi mandata dederunt. Cum igitur Paulus clare testetur, se ne uoluisse quidem requirere confirmationem Petri, etiam cum ad eum uenisset, docet autoritatem ministerij à uerbo Dei pendere, & Petrum non fuisse superiorem ceteris Apostolis, nec unius Petri ordinationem aut confirmationem requirendam esse.

1. Corinth. 3. Paulus exæquat ministros, & docet Ecclesiam esse supra ministros. Quare Petro non tribuitur superioritas aut dominatio supra Ecclesiam aut reliquos ministros. Sic enim ait: Omnia uestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, id est, Nec ceteri

H ministri

ministri, nec Petrus sibi sumat dominationem aut superioritatem supra Ecclesiam, non onerent Ecclesiam traditionibus, non ualeat ullius autoritas plus quàm uerbum, non opponatur autoritas Cephe contra autoritatem aliorum Apostolorum, sicut argumentabantur eo tempore: Cephas hoc obseruat, qui est superior Apostolus, ergo & Paulus & ceteri debent hoc obseruare. Hunc prætextum Paulus detrahit Petro, & negat eius autoritatem anteferendam esse cæteris aut Ecclesiæ.

EX HISTORIIS.

Nicena Synodus ordinauit, ut Alexandrinus Episcopus curaret Ecclesias in Oriente, & Romanus Episcopus curaret suburbanas, hoc est, eas qui in provincijs Romanis in Occidente erant. Hinc primum humano iure, hoc est, ordinatione Synodi, creuit autoritas Romani Episcopi. Iam si Romanus Episcopus habuisset iure diuino superioritatem, nõ licuisset Synodo detrahere ei
aliquid

aliquid iuris, & in Alexandrinum trans
ferre, inò omnes Orientis Episcopi per
petuo debuissent petere ordinationem
& confirmationem à Romano.

Item Synodus Nicena constituit, ut
Episcopi eligerentur à suis Ecclesijs, pre
sente aliquo uicino Episcopo aut pluri
bus. Idem seruatum est etiam in Occi
dente & in Latinis Ecclesijs, sicut testan
tur Cyprianus & Augustinus. Sic enim
ait Cyprianus in Epistola quarta ad
Cornelium: Propter quod diligenter
de diuina traditione & Apostolica ob
seruatione seruandum est & tenendū,
quod apud nos quoq; & ferè in omni
bus prouincijs tenetur, ut ad ordinatio
nes rite celebrandas, ad eam plebem
cui prepositus ordinatur, Episcopi eius
dem prouinciæ proximi quique con
ueniant, & Episcopus deligatur plebe
præsente, quæ singulorum uitam ple
nissime nouit, quod & apud uos fa
ctum uidemus in Sabini collegæ nostri
ordinatione, ut de uniuersæ fraternita
tis suffragio, & de Episcoporum qui in
præsencia conuenerant iudicio, Episco

patus ei deferretur, & manus ei imponeretur. Hunc morem Cyprianus uocat diuinam traditionem, & Apostolicam obseruationem, & affirmat ferè in omnibus prouincijs obseruari. Cum igitur nec ordinatio nec confirmatio à Romano Episcopo peteretur in maxima orbis parte, in Græcis & Latinis Ecclesijs, satis apparet, Ecclesias tunc non tribuisse superioritatem & dominationem Romano Episcopo.

Superioritas illa est impossibilis: Nam impossibile est unum Episcopum esse inspectorem Ecclesiarum totius orbis terrarum, aut Ecclesias in ultimis terris sitas, petere ab uno ordinationem. Constat enim regnum Christi dispersum esse per totum orbem terrarum. Hodieq; multæ sunt Ecclesiæ in Oriente, quæ non petunt à Romano Episcopo ordinationem aut cõfirmationem. Itaq; superioritas illa cum sit impossibilis, & non agnouerint eam Ecclesiæ in maxima parte orbis, satis apparet non institutam esse.

Multæ ueteres Synodi sunt indictæ
& habitæ

& habitæ, in quibus non præfedit Romanus Episcopus, ut Nycena, et pleræque alia. Id quoque testatur, quod Ecclesia tunc non agnouerit primatum seu superioritatem Romani Episcopi.

Hieronimus inquit: Si autoritas queritur, orbis est maior urbe. Vbi cumque Episcopus fuerit, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, siue Alexandria, eiusdem meriti est, & eiusdem sacerdotij: Potentia diuitiarum, & humilitas paupertatis, sublimiorem uel inferiorem facit.

Gregorius scribens ad Alexandrinum Patriarcham, uetat se appellari uniuersalem Episcopum. Et in Regestis dicit, in Synodo Chalcedonensi oblatum esse primatum Romano Episcopo, nec tamen acceptum.

Postremo, quomodo potest Papa iure diuino esse supra totam Ecclesiam, cum Ecclesia habeat electionem: & paulatim mos inualuerit, ut Romani Episcopi ab Imperatoribus confirmarentur?

Item cum diu fuissent certamina de

primatu, inter Romanum & inter Constantinopolitanum Episcopum, tandem Phocas Imperator constituit, Romano Episcopo tribuendum esse primatum. Quod si Ecclesia uetus agnouisset Romani Pontificis primatū, hæc contentio non incidere potuisset, nec fuisset opus decreto Imperatoris.

CONFUTATIO.

Sed obijciunt quædam dicta, uidelicet: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Item: Tibi dabo clauēs. Item: Pasce oues meas. & alia quædam. Cum autem hæc tota controuersia copiose & accurate tractata sit alibi in libris nostrorum, nec recenseri omnia hoc loco possint, referemus nos ad ea scripta, eaq̄ pro repetitis habere uolumus. Breuiter tamen respondebimus de interpretatione.

In omnibus illis dictis Petrus sustinet personam cōmunem totius cœtus Apostolorum, sicut ex ipso textu apparet. Nam Christus interrogat nō unum
Petrum

Petrum, sed ait: Vos quem me esse dicitis: Et quod hic singulari numero dicitur: Tibi dabo claves. Quicquid ligaueris. alibi plurali numero dicitur: Quicquid ligaueritis &c. Et in Ioanne: Quorum remiseritis peccata &c. Hæc uerba testantur, pariter omnibus Apostolis tradi claves, & pariter mitti omnes Apostolos. Ad hæc necesse est fateri, quod claves nō ad personam unius certi hominis, sed ad Ecclesiam pertineant, ut multa clarissima & firmissima argumenta testantur. Nam Christus de clauibus dicens Matth. 18. addit: Vbiunque duo uel tres consenserint super terram &c. Tribuit igitur principaliter claves Ecclesiæ, & immediate, sicut & ob eam causam Ecclesia principaliter habet ius uocationis. Itaque necesse est in illis dictis Petrum sustinere personam totius cœtus Apostolorum, quare non tribuunt aliquam prærogatiuam, seu superioritatem, seu dominationem Petro.

Quod uero dictum est: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meā. certe

Ecclesia non est edificata super autoritatem hominis, sed super ministerium illius professionis, quam Petrus fecerat, in qua prædicat Iesum esse Christum filium Dei. Ideo alloquitur eum tanquam ministrum: Super hanc petram, id est, super hoc ministerium. Porro ministerium noui testamenti non est alligatum locis & personis, sicut ministerium Leuiticum, sed est dispersum per totum orbem terrarum, & ibi est, ubi Deus dat dona sua, Apostolos, Prophetas, Pastores, Doctores: nec ualet illud ministerium propter ullius personæ autoritatem, sed propter uerbum à Christo traditum. Et hoc modo non de persona Petri interpretatur plurimi ex sanctis Patribus hanc sententiam: Super hanc petram, ut Origenes, Cyprianus, Augustinus, Hilarius, & Beda.

Sic ait Chrysoftomus: Super hanc petram, non super Petrum. Non enim super hominem, sed super fidem Petri, ædificauit Ecclesiam suam. Quæ autem erat fides? Tu es Christus filius Dei uiui. Et Hilarius; Petro reuelauit Pater, ut diceret

ceret: Tu es filius Dei uiui. Super hanc igitur confessionis petram, Ecclesie ædificatio est: Hæc fides, Ecclesie fundamentum est.

Et hoc quod dicitur: Pasce oues meas. Item: Diligis me plus his: Hinc nondum sequitur peculiarem superioritatem Petro traditam esse. Iubet eum pascere, hoc est, docere uerbum, seu Ecclesiam uerbo regere, quod habet Petrus commune cum cæteris Apostolis.

Secundus articulus magis etiam perspicuus est, quod Christus dederit Apostolis tantum potestatem spiritualem, hoc est, mandatum docendi Euangelij, annunciandi remissionem peccatorum, administrandi Sacramenta, excommunicandi impios sine ui corporali, nec dederit potestatem gladij, aut ius constituendi, occupandi, aut conferendi regna mundi. Christus enim ait: Ite, docentes seruate ea quæ præcepi uobis. Item: Sicut misit me Pater, ita & ego mitto uos. Constat autem Christum non esse missum, ut gladium gereret, aut teneret regnum mundanum, sicut

H v ipse

ipse inquit: Regnum meum non est de hoc mundo. Et Paulus ait: Non dominamur fidei uestræ. Item: Arma militiæ nostræ non sunt carnalia &c.

Quod igitur Christus in passione spinis coronatur, & producitur deridendus in regia purpura, significatum est fore, ut spreto regno spiritali, hoc est, oppresso Euangelio, constituatur aliud mundanum regnum, prætextu potestatis Ecclesiasticæ. Quare Bonifacij octauæ constitutio, & cap. Omnes. distinct. 22. & similes sententiæ, sunt falsæ & impiæ, quæ contendunt, iure diuino Papam esse dominum regnorum mundi. Ex qua peruersione tenebræ in Ecclesiam horribiles inuestæ sunt, deinde etiam magni in Europa motus orti: Neglectum est enim ministerium Euangelij, Extincta est noticia fidei, & regni spiritalis, Christiana iusticia putabatur esse illa externa politia, quam Papa constituisset. Deinde Papæ rapere ad se Imperia cœperant, transulerunt regna, uexarunt iniustis excommunicationibus & bellis ferè omnium nationum Reges in Europa

Europa, sed maxime Imperatores Germanicos, aliàs ut occuparent Italicas ciuitates, aliàs ut Episcopos Germaniæ redigerent in suam seruitutem, & eriperent Imperatoribus collationem. Imò etiam in Clementina scriptum est, Vacante Imperio, Papam esse legitimum successorem. Ita Papa non solum dominationem contra mandatum Christi inuasit, sed etiam tyrannice prætulit se omnibus Regibus. Nec tantum in hac re factum ipsum reprehendendum est, quantum illud detestandum, quod prætexit auctoritatem Christi, quod clauas ad regnum mundanum transfert, quod salutem alligat ad has impias & nefarias opiniones, cum ait, de necessitate salutis esse, ut credant homines, iure diuino hanc dominationem comperere. Hi tanti errores cum obscurent fidem & regnum Christi, nullo modo dissimulandi sunt: Euentus enim ostendit eos fuisse magnas pestes Ecclesiæ.

Tertio loco hoc addendum est: Etiam si Romanus Episcopus diuino iure primatum & superioritatem haberet, tamen non

men non debetur obedientia his Pontificibus, qui defendunt impios cultus, idolatriam, & doctrinam pugnantem cum Euangelio, imò tales Pontifices, & tale regnū, haberi debent tanquam anathema. Sicut Paulus clare docet: Si Angelus de cœlo aliud Euangelium doceret, præter id quod uos docui, anathema sit. Et in Actis: Oportet Deo magis obedire quàm hominibus. Idem & Canones clare docent, hæretico Papæ non esse obediendum. Leuiticus Pontifex iure diuino erat summus sacerdos, & tamen impijs Pontificibus non erat obediendum, ut Ieremias & alij Prophetæ dissentiebant à Pontificibus, Apostoli dissentiebant à Caipha, nec debebāt ei obedire. Constat autem Romanos Pontifices cum suis membris defendere impiam doctrinam & impios cultus. Ac planè notæ Antichristi competunt in regnum Papæ & sua membra: Paulus enim ad Thessalonicenses describens Antichristum, uocat eum aduersarium Christi, extollentem se super omne quod dicitur aut colitur Deus, sedentem

dentem in templo Dei, tanquã Deum. Loquitur igitur de aliquo regnante in Ecclesia, non de Regibus ethnicis, & hunc uocat aduersarium Christi, quia doctrinam pugnantem cum Euangelio excogitaturus sit, & is arrogabit sibi auctoritatem diuinam. Primum autem constat Papam regnare in Ecclesia, & prætextu Ecclesiasticæ auctoritatis & ministerij sibi hoc regnum constituisse, prætextit enim hæc uerba: Tibi dabo claues. Deinde doctrina Papæ multipliciter pugnat cum Euangelio, & arrogat sibi Papa auctoritatem diuinam tripliciter. Primum, quia sumit sibi ius mutandi doctrinã Christi, & cultus à Deo institutos, & suam doctrinam & suos cultus uult obseruari tanquam diuina. Secundo, quia sumit sibi potestatem, non solum ligandi & soluendi in hac uita, sed etiam sumit sibi ius de animabus post hanc uitam. Tertio, quia Papa non uult ab Ecclesia aut ab ullo iudicari, & antefert suam auctoritatem iudicio Conciliorum & totius Ecclesiæ. Hoc autem est se Deum facere, nolle ab Ecclesia

clesia aut ab ullo iudicari. Postremo, hos tam horribiles errores, & hanc impietatem defendit summa sequitia, & interficit dissentientes.

Hæc cum ita sint, cauere omnes Christiani debent, ne fiant participes impiæ doctrinæ, blasphemiarum, & iniustæ crudelitatis Papæ. Ideo Papam cum suis membris tanquam regnum Antichristi deserere & execrari debent, sicut Christus iussit: Cauere à Pseudoprophetis. Et Paulus iubet impios Doctores uitandos & execrandos esse tanquã anathemata. Et 2. Corinth. 6. ait: Ne sitis confortes infidelium, quæ est enim societas lucis & tenebrarum: Dissidere à consensu tot gentiũ & dici schismaticos, graue est. Sed autoritas diuina mandat omnibus, ne sint socij & propugnatores impietatis, & iniustæ sæuitiæ. Ideo satis excusatæ sunt conscientie nostræ: sunt enim manifesti errores regni Papæ. Et scriptura tota uoce clamitat, errores illos esse doctrinam demoniorũ & Antichristi. Manifesta est idolatria in prophanatione Missarum, que cum alia

cum alia vitia habent, tum ad turpissimum quæstû impudenter collatæ sunt. Doctrina de pœnitentia prorsus depravata est à Papa & à suis membris: docent enim remitti peccata propter dignitatem nostrorum operum, deinde iubent dubitare an contingat remissio. Nusquam docent, quod gratis propter Christum remittantur peccata, & quod hac fide consequamur remissionem peccatorum. Ita gloriam Christi obscurât, & conscientijs firmam consolationem eripiunt, & abolent oeros cultus, vident licet, exercitia fidei luctantis cum desperatione, obscurauerunt doctrinam de peccato, & finxerunt traditionem de enumeratione delictorum, parientem multos errores & desperationem. Affinxerunt satisfactiones, quibus etiam obscurauerunt beneficium Christi. Ex his natae sunt indulgentiæ, quæ sunt mera mendacia, quæstus causa excogitata. Deinde inuocatio sanctorum quantos abusus, & quàm horrendam idolatriam peperit: Quanta flagitia orta sunt ex traditione de cœlibatu: Quantas tenebras

nebras offudit Euangelio doctrina de uotis: Ibi finxerunt uota esse iusticiam coram Deo, & mereri remissionem peccatorum. Ita transtulerunt beneficium Christi in humanas traditiones, & penitus extinxerunt doctrinam de fide. Finxerunt nugacissimas traditiones esse cultus Dei, & perfectionem, & prætulērunt eas operibus uocationum, quas Deus requirit & ordinauit. Neq; hi errores sunt existimandi leues: ledunt enim gloriam Christi, & afferunt perniciem animabus, nec possunt dissimulari. De inde ad hos errores accedunt duo ingentia peccata. Primum, quod defendit errores illos iniusta sæuitia & supplicijs. Alterum, quod iudicium eripit Ecclesiæ, nec sinit rite iudicari Ecclesiasticas controuersias, imò contendit se supra Concilium esse, & decreta Conciliorum rescindere posse, sicut interdum impudenter loquuntur Canones. Sed multo impudentius hoc factum esse à Pontificibus exempla testantur 9. questione 3. ait Canon: Nemo iudicabit primam sedem: Neq; enim ab Augusto, neq; ab

neq; ab omni Clero, neque à Regibus,
neque à populo iudex iudicatur: Ita du-
plicem tyrannidem exercet Papa, de-
fendit errores suos ui & homicidijs, &
uetat cognitionem. Hoc posterius etiã
plus nocet, quàm ulla supplicia: Quia
sublato uero iudicio Ecclesiæ, non pos-
sunt tolli impia dogmata & impij cul-
tus, & multis seculis infinitas animas
perdunt. Considerent igitur p̄j, tantos
errores regni Papæ & tyrannidem, &
cogitent primum abijciendos esse erro-
res, et amplectendam esse ueram doctri-
nam, propter gloriam Dei & salutem
animarũ. Deinde cogitent etiam, quan-
tum scelus sit adiuuare iniustam crude-
litatem, in interficiendis sanctis, quorũ
sanguinẽ Deus haud dubie ulciscetur.
In primis autẽ oportet præcipua mem-
bra Ecclesiæ Reges & Principes consu-
lere Ecclesiæ, & curare ut errores tollan-
tur, & conscientia sanentur, sicut Deus
nominatim Reges hortatur: Et nunc
Reges intelligite, erudimini qui iudica-
tis terram. Prima enim cura Regũ esse
debet, ut ornent gloriã Dei: quare in-
I dignissim

dignissimum fuerit, eos conferre auctoritatem & potentiam suam ad confirmandam idolatriam, & cætera infinita flagitia, & ad faciendas cædes sanctorum. Et ut Papa Synodos habeat, quomodo sanari Ecclesia potest, si Papa nihil discerni contra arbitrium suum patiatur, si nemini cõcedat dicere sententiam nisi suis membris: quæ habet obligata horrendis iuramentis & maledictionibus ad defensionem suæ tyrannidis & impietatis sine ulla exceptione uerbi Dei. Cum autem iudicia Synodorũ sint Ecclesiæ iudicia, non Pontificum, præcipue Regibus conuenit, coercere Pontificum licentiam, & efficere ne Ecclesiæ eripiatur facultas iudicandi et dicendi ex uerbo Dei. Et ut reliquos errores Papæ taxare cæteri Christiani debent, ita etiam reprehendere debent Pontificem defugientem & impediendem ueram cognitionem & uerum iudicium Ecclesiæ. Itaq; etiamsi Romanus Episcopus iure diuino haberet primatum, tamen postquam defendit impios cultus, & doctrinam pugnantem cũ Euangelio

gelio, non debetur ei obedientia, imò
 necesse est ei tanquam Antichristo ad-
 uersari. Errores Papæ manifesti sunt, &
 non leues. Manifesta est etiam crudeli-
 tas quam exercet. Et constat mandatū
 Dei esse, ut fugiamus idolatriam, im-
 piam doctrinam & iniustam sæuitiam.
 Ideo magnas, necessarias & manifestas
 causas habent omnes pij, ne obtempe-
 rent Papæ. Et hæ necessarię causę pios
 consolantur, aduersus omnia conuicia,
 quæ de scandalis, de schismate, de dis-
 cordia obijci solent. Qui uero sentiunt
 cum Papa, & defendunt eius doctri-
 nam & cultus, polluant se idolatria &
 blasphemis opinionibus. Fiunt rei san-
 guinis piorum, quos Papa persequitur,
 lædunt gloriam Dei, & impediunt salu-
 tem Ecclesię, quia confirmant erro-
 res & flagitia ad omnem
 posterita-
 tem.

DE POTESTATE ET
Iurisdictione Episcoporum.

Vangelium tribuit his qui
præsunt Ecclesijs manda-
tum docendi Euangelij,
remittendi peccata, admi-
nistrandi Sacramenta: præ-
terea iurisdictionem, uidelicet, manda-
tum excommunicandi eos, quorū no-
ta sunt crimina, & resipiscentes rursum
absoluendi. Ac omnium confessione,
etiam aduersariorum liquet hanc pote-
statē iure diuino cōmunem esse omni-
bus qui præsunt Ecclesijs, siue uocentur
pastores, siue presbyteri, siue Episcopi,
Ideoq; Hieronymus aperte docet, in li-
teris Apostolicis omnes qui præsunt Ec-
clesijs, & Episcopos et presbyteros esse,
& citat ex Tito: Propterea te reliqui in
Creta, ut constituas presbyteros per ci-
uitates. Et deinde addit: Oporteret Epi-
scopum esse unius uxoris uirum. Item
Petrus & Ioannes uocant se presbyte-
ros. Et deinde addit: Quod autē postea
unus

unus electus est, qui cæteris præponeret, in remedium schismatis factum est, ne unusquisque ad se trahens Ecclesiam Christi rumperet. Nam & Alexandria à Marco Euangelista usque ad Esdram & Dionysium Episcopos, presbyteri semper ex se unum eligebant, & in excelsiore loco collocabant, quem Episcopum nominabant, quomodo si exercitus Imperatorem sibi faciat, Diaconi autem eligant ex se, quem industrium nouerint, & Archidiaconum nuncupent. Quid enim facit Episcopus, excepta ordinatione, quod presbyter non facit? Docet igitur Hieronymus humana auctoritate distinctos gradus esse Episcopi & presbyteri seu pastoris. Idque res ipsa loquitur, quia potestas est eadem quam supra dixi.

Sed una res postea fecit discrimen Episcoporum & pastorum, uidelicet, ordinatio, quia institutum est, ut unus Episcopus ordinaret ministros in pluribus Ecclesijs. Sed cum iure diuino non sint diuersi gradus Episcopi & pastoris, manifestum est ordinationem à pasto-

re in sua Ecclesia factam iure diuino ratam esse. Itaque cum Episcopi ordinarij fiunt hostes Ecclesie, aut nolunt imperare ordinationem, Ecclesie retinent ius suum: Nam ubicunq; est Ecclesia, ibi est ius administrandi Euangelij: Quare necesse est Ecclesiam retinere ius uocandi, eligendi, & ordinandi ministros. Et hoc ius est donum proprie datum Ecclesie, quod nulla humana autoritas Ecclesie eripere potest, sicut & Paulus testatur ad Ephesios, cum ait: Ascendit, dedit dona hominibus, & numerat inter dona propria Ecclesie, pastores, & Doctores: Et addit, dari tales ad ministerium, ad ædificationem corporis Christi. Vbi est igitur uera Ecclesia, ibi necesse est esse ius eligendi & ordinandi ministros, sicut in casu necessitatis absoluit etiam laicus, & fit minister ac pastor alterius, sicut narrat Augustinus historiam de duobus Christianis in nauis, quorū alter baptizauerit *κατηχούμενον*, & is baptizatus, deinde absoluerit alterum. Huc pertinent sententiæ Christi, quæ testantur clauis Ecclesie datas esse,
 non

non tantum certis personis: Vbi cumq;
erunt duo uel tres congregati in nomi-
ne meo &c.

Postremo etiam hoc confirmat sen-
tentia Petri: Vos estis regale sacerdo-
tium, quæ uerba ad ueram Ecclesiam
pertinent, quæ cum sola habeat sacer-
dotium, certe habet ius eligendi & or-
dinandi ministros. Idq; etiam commu-
nissima Ecclesiæ consuetudo testatur:
Nam olim populus eligebat pastores
& Episcopos. Deinde accedebat Epi-
scopus, seu eius Ecclesiæ, seu uicinus, qui
confirmabat electum impositione ma-
nuum, nec aliud fuit ordinatio, nisi ta-
lis comprobatio. Postea accesserunt no-
uæ ceremoniæ, quales multas describit
Dionysius: sed est autor nouus & ficti-
tius quisquis est, sicut & Clementis scri-
pta sunt supposititia. Deinde recentio-
res addiderunt: Do tibi potestatem sa-
crificandi pro uiuis & mortuis. sed ne
illud quidem apud Dionysium est.

Ex his omnibus liquet, Ecclesiam re-
tinere ius eligendi & ordinandi mini-
stros. Et causam schismati & discordiæ

præbent impietas & tyrannis Episcoporum, quia Paulus præcipit, ut Episcopi docentes & defendentes impiã doctrinã & impios cultus, habeantur tanquam anathemata.

Diximus de ordinatione, quæ una, ut Hieronymus ait, discernerebat Episcopos à reliquis presbyteris. Itaque nulla disputatione opus est de cæteris Episcoporum officijs. Nec uero opus est dicere de confirmatione, item de campanarum consecratione, quæ propemodum sola retinuerunt. De iurisdictione aliquid dicendum est.

Constat iurisdictionem illam communem excommunicandi reos manifestorum criminum, pertinere ad omnes pastores; hæc tyrannice ad se solos transtulerunt, & ad quæstum contulerunt. Constat enim Officiales, ut uocantur, non toleranda licentia usos esse, & uel auaricia, uel propter alias cupiditates uexasse homines, & excommunicasse, sine ullo ordine iudiciorum. Quæ est autem tyrannis, Officiales in ciuitatibus habere potestatem, suo arbitratu, sine ordine

ordine iudiciorū damnandi & excom-
 municandi homines: Et hac potestate
 qualibus in rebus abusi sunt: uidelicet,
 non in puniendis ueris delictis, sed in ie-
 iunijs aut ferijs uiolatis, aut similibus
 nugis. Tantum adulteria interdum pu-
 niebant, & in hac re saepe uexabant in-
 nocentes & honestos homines. Porro
 cum hoc crimen sit grauissimum, certe
 sine ordine iudiciali nemo damnan-
 dus est. Cum igitur hanc iurisdictionē
 Episcopi tyrannice transfulerint, eaq̄
 turpiter abusi sint, nihil opus est pro-
 pter hanc iurisdictionem obedire Epi-
 scopis. Sed cum sint iustæ causæ, cur nō
 obtemperemus: Rectum est & hanc iu-
 risdictionem reddere pijs pastoribus,
 & curare, ut legitime exerceatur ad mo-
 tum emendationem & gloriam Dei.

Reliqua est iurdictio in ijs causis,
 quæ iure Canonico ad forum, ut uo-
 cant, Ecclesiasticum pertinent, ac præ-
 cipue in causis matrimonialibus. Hac
 quoque habent Episcopi humano iure,
 & quidem non admodum ueteri, sicut
 ex Codice & Nouellis Iustiniani appa-
 ret, iudi-

ret, iudicia matrimoniorum tunc fuisse apud Magistratus. Et iure diuino coguntur Magistratus mundani hæc iudicia exercere, si Episcopi sint negligētes. Idem concedunt & Canones. Quare etiam propter hanc iurisdictionem nō necesse est obedire Episcopis. Et quidē cum leges quasdam condiderint iniustas de coniugijs, & in suis iudicijs obseruent, etiā propter hanc causam opus est alia iudicia constitui, quia traditiones de cognatione spirituali sunt iniustæ. Iniusta etiam traditio est, quæ prohibet coniugiū personæ innocenti post factum diuortium. Etiam iniusta lex est, quæ in genere omnes clandestinas & dolosas desponsationes contra ius parentum approbat. Est & iniusta lex de cœlibatu sacerdotum. Sunt & alij laquei conscientiarum in eorum legibus, quos omnes recitare nihil attingit. Illud satis est recitasse, quod multæ sunt iniustæ leges Papæ, de negocijs matrimonialibus, propter quas Magistratus debent alia iudicia constituere.

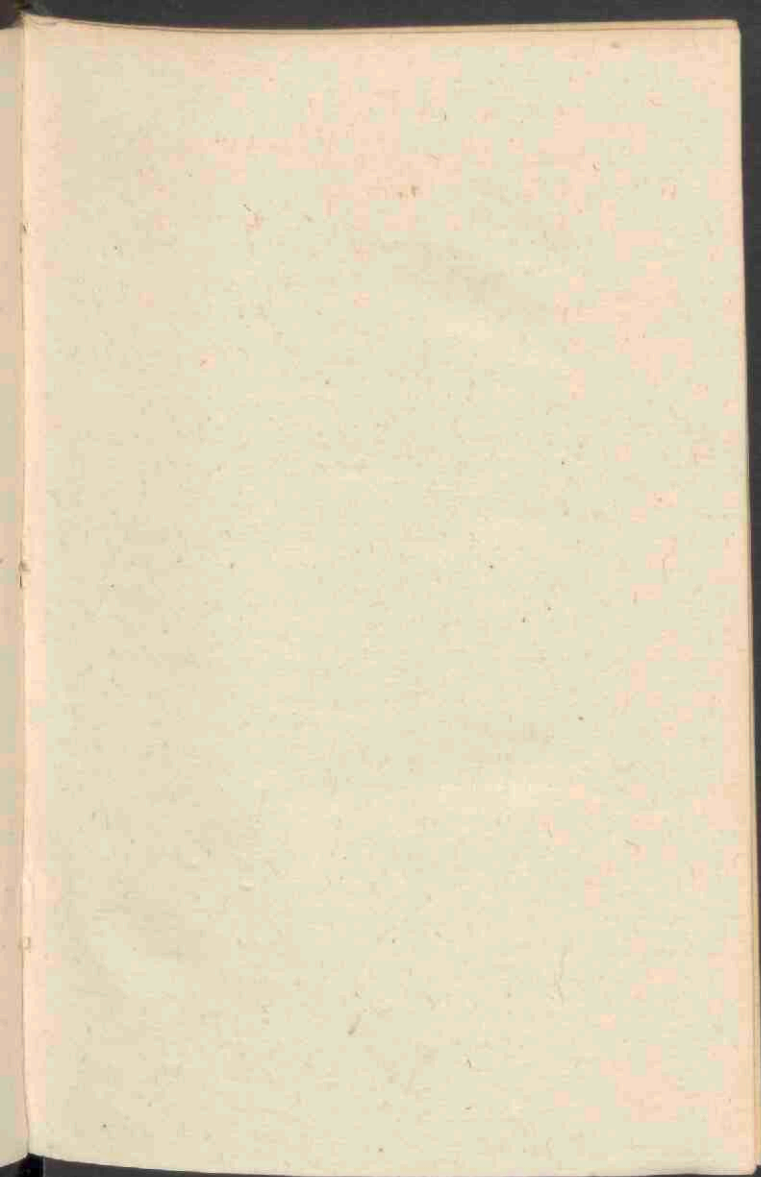
Cum

Cum igitur Episcopi, qui sunt addicti
 Papæ defendant impiam doctrinam &
 impios cultus, nec ordinent pios Do-
 ctiores, imò adiuvent scruitiam Papæ,
 præterea iurisdictionem eripuerint pa-
 storibus & hanc tantum tyrannice exer-
 ceant, postremo cum in causis matri-
 monialibus multas iniustas leges obser-
 uent, satis multæ & necessariæ causæ sunt,
 quare Ecclesiæ non agnoscant eos tan-
 quam Episcopos. Ipsi autem memine-
 rint, opes datas esse Episcopis, tanquã
 elemosynas, propter administratio-
 nem & utilitatem Ecclesiarum, sicut in-
 quit regula: Beneficium datur propter
 officium. Quare non possunt bona con-
 scientia possidere illas elemosynas. Et
 Ecclesiam interim defraudant, cui opus
 est illis facultatibus, ad ministros alen-
 dos, & iuuanda studia, & suppeditan-
 dum certis pauperibus, & ad consti-
 tuenda iudicia, præsertim matrimonia-
 lia. Tanta enim uarietas & magnitudo
 est controuersiarum matrimonialium,
 ut his opus sit peculiari foro, ad quod
 constituendum, opus est Ecclesiæ facul-
 tatibus.

tibus. Petrus prædixit futuros impios
 Episcopos, qui eleemosynis Ecclesiarum
 abuterentur ad luxum, neglecto mini-
 sterio. Sciant ergo illi qui Ecclesiam
 defraudant, etiam eius sce-
 leris pœnas Deo se
 daturus
 esse.

Test. de q̄ d'ofæ.

ARGENTORATI EX OFFICINA
 CRATONIS MYLII,
 MEN. DECEMB.
 ANNO
 M. D. XL.

1840

1841

1842

1843

1844

1845

1846

